

Odrednice izbora odgovarajuće Incoterms klauzule prilikom prijevoza robe

Rajić, Luka

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Economics and Business / Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:148:255296>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial-ShareAlike 3.0 Unported/Imenovanje-Nekomercijalno-Dijeli pod istim uvjetima 3.0](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-25**

Repository / Repozitorij:

[REPEFZG - Digital Repository - Faculty of Economics & Business Zagreb](#)

Sveučilište u Zagrebu
Ekonomski fakultet
Integrirani prijediplomski i diplomski sveučilišni studij Poslovna ekonomija, Trgovina i
međunarodno poslovanje

ODREDNICE IZBORA ODGOVARAJUĆE INCOTERMS
KLAUZULE PRILIKOM PRIJEVOZA ROBE

Diplomski rad

Luka Rajić

Zagreb, rujan 2024.

Sveučilište u Zagrebu
Ekonomski fakultet
Integrirani prijediplomski i diplomski sveučilišni studij Poslovna ekonomija, Trgovina i
međunarodno poslovanje

ODREDNICE IZBORA ODGOVARAJUĆE INCOTERMS
KLAUZULE U MEĐUNARODNOM TRANSPORTU ROBE

DETERMINANTS OF SELECTION OF THE APPROPRIATE
INCOTERMS CLAUSE IN INTERNATIONAL CARGO
TRANSPORT

Diplomski rad

Student: Luka Rajić
JMBAG studenta: 0067553528
Mentor: Izv. prof. dr. sc. Dora Naletina

Zagreb, rujan 2024.

Sveučilište u Zagrebu
Ekonomski fakultet

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je diplomski rad isključivo rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu, a što pokazuju korištene bilješke i bibliografija.

Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog rada, te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

Zagreb, 29.08.2024.

(mjesto i datum)

(vlastoručni potpis studenta)

SADRŽAJ

SAŽETAK.....	6
SUMMARY	7
1. UVOD	1
1.1. Predmet i cilj rada.....	1
1.2. Izvori i metode prikupljanja podataka.....	1
1.3. Sadržaj i struktura rada.....	2
2. POJAM I OBILJEŽJA INCOTERMS KLAUZULA	3
2.1. Opći pregled INCOTERMS klauzula.....	3
2.2. Cilj i svrha INCOTERMS klauzula.....	5
2.3. Revizije INCOTERMS klauzula kroz povijest	7
2.4. Prikaz INCOTERMS 2020 kategorija.....	12
2.4.1. Franko tvornica.....	15
2.4.2. Franko prijevoznik	15
2.4.3. Vozarina plaćena do	15
2.4.4. Vozarina i osiguranje plaćeni do	16
2.4.5. Isporučeno u mjesto istovareno	17
2.4.6. Isporučeno na mjesto.....	18
2.4.7. Isporučeno s plaćenim pristojbama	19
2.4.8. Franko uz bok broda.....	20
2.4.9. Franko brod	21
2.4.10. Cijena i vozarina.....	22
2.4.11. Cijena, osiguranje i vozarina	23
3. ČIMBENICI IZBORA ODGOVARAJUĆE INCOTERMS KLAUZULE	25
3.1. Vrsta robe	27
3.2. Lokacija isporuke	29
3.3. Prijevoz i logistički uvjeti.....	30
3.4. Rizici i troškovi	31
4. EMPIRIJSKO ISTRAŽIVANJE ODREDNICA ODABIRA INCOTERMS KLAUZULA U MEĐUNARODNOM TRANSPORTU ROBE.....	32
4.1. Pregled postojećih istraživanja.....	32
4.2. Metodologija istraživanja	34
4.3. Rezultati istraživanja	34

4.4. Ograničenja i preporuke za buduća istraživanja.....	49
5. ZAKLJUČAK	51
LITERATURA	53
POPIS SLIKA	57
POPIS TABLICA.....	58
POPIS GRAFIKONA.....	59
PRILOZI.....	60
Prilog 1. Anketni upitnik o odabiru INCOTERMS klauzula u špediterskim i transportnim poduzećima.....	60
ŽIVOTOPIS STUDENTA	64

SAŽETAK

Ovaj diplomski rad bavi se analizom odrednica izbora odgovarajuće INCOTERMS klauzule u međunarodnom transportu robe. U globaliziranom poslovnom okruženju, pravilno odabrane INCOTERMS klauzule ključne su za uspješno obavljanje međunarodnih transakcija, jer definiraju obveze, troškove i rizike između prodavatelja i kupca. Rad obuhvaća pregled teorijskih aspekata INCOTERMS klauzula, povijesni razvoj i aktualne verzije, kao i analizu ključnih čimbenika koji utječu na odabir tih klauzula. Empirijski dio rada temelji se na anketnom istraživanju provedenom među zaposlenicima u špediterskim i transportnim poduzećima, s ciljem identificiranja najvažnijih faktora koji utječu na odluku o izboru INCOTERMS klauzule. Rezultati istraživanja pružaju uvid u trenutačne prakse i preferencije u industriji te ističu važnost pravilnog izbora INCOTERMS klauzule za uspješno poslovanje u međunarodnoj trgovini.

Ključne riječi: INCOTERMS klauzule, međunarodni transport robe, upravljanje rizicima

SUMMARY

This thesis analyzes the determinants of selecting the appropriate INCOTERMS clause in international cargo transport. In a globalized business environment, correctly chosen INCOTERMS clauses are crucial for successful international transactions, as they define the obligations, costs, and risks between the seller and the buyer. The paper includes a review of the theoretical aspects of INCOTERMS clauses, their historical development, and current versions, as well as an analysis of key factors influencing the selection of these clauses. The empirical part of the thesis is based on a survey conducted among employees in forwarding and transport companies, aiming to identify the most significant factors influencing the decision to choose an INCOTERMS clause. The research results provide insights into current practices and preferences in the industry and highlight the importance of the correct choice of INCOTERMS clauses for successful business in international trade.

Key words: INCOTERMS clauses, international cargo transport, risk management

1. UVOD

U današnjem globaliziranom poslovnom okruženju, međunarodna trgovina predstavlja ključni segment poslovanja većine poduzeća. U tom kontekstu, odabir odgovarajuće INCOTERMS klauzule prilikom međunarodnog prijevoza robe ima izuzetno veliku važnost. INCOTERMS klauzule, koje su definirane od strane Međunarodne trgovinske komore, postavljaju standardne međunarodne trgovinske uvjete. Ove klauzule određuju obveze prodavatelja i kupca u vezi s prijevozom robe, pružajući jasnoću, sigurnost i predvidljivost u poslovnim transakcijama.

1.1. Predmet i cilj rada

Predmet istraživanja obuhvaća razmatranje različitih aspekata odabira INCOTERMS klauzula, uključujući financijske, logističke, pravne i operativne aspekte. Cilj ovog diplomskog rada je pružiti dublje razumijevanje procesa odabira INCOTERMS klauzula kao i istražiti kako taj odabir utječe na strateške odluke poduzetnika u međunarodnoj trgovini. Specifični ciljevi uključuju identifikaciju važnosti odabira INCOTERMS klauzula, analizu čimbenika koji utječu na taj odabir te procjenu iskustava i preferencija sudionika uključenih u lanac opskrbe.

1.2. Izvori i metode prikupljanja podataka

U svrhu ostvarivanja postavljenog cilja rada bit će korišteni primarni i sekundarni podaci. Tako će sekundarni podaci bit prikupljeni iz relevantne literature, uključujući i web izvore, kako bi se osigurala sveobuhvatnost teorijskog okvira istraživanja i podrška analizi primarnih podataka. Osim toga, sekundarni podaci bit će korišteni za kontekstualizaciju teorijskih zaključaka i upotpunjavanje empirijskih nalaza. Pri izradi teorijskih poglavlja ovoga rada biti će korištena metoda prikupljanja podataka kako bi se prikupila relevantna literatura uključujući i web izvore. Za analizu pojedinih činjenica i opažanja konkretnih pojedinačnih slučajeva koristit će se induktivna metoda. Deduktivna metoda će omogućiti izvlačenje zaključaka na temelju pretpostavki ili mnoštva prijedloga za koje se pretpostavlja da su istiniti. Također će se primijeniti metoda analize radi pojednostavljivanja složenih pojmova, sudova i zaključaka na manje složene komponente. Metoda komparacije će se koristiti radi usporedbe sličnih ili povezanih činjenica te identifikacije njihovih zajedničkih obilježja i razlika.

U empirijskom dijelu istraživanja kao primarni instrument za prikupljanje podataka koristit će se strukturirani anketni upitnik. U istraživanju će sudjelovati osobe zaposlene u špediterskim i transportnim poduzećima. Prikupljeni primarni podaci bit će analizirani primjenom metoda

deskriptivne statistike kako bi se identificirali ključni čimbenici koji utječu na odabir INCOTERMS klauzula te kako bi se dobila dublja spoznaja o njihovom utjecaju na uspješnost poslovanja.

1.3. Sadržaj i struktura rada

Ovaj rad strukturiran je u pet poglavlja.

U uvodu, se razmatra predmet i cilj rada te se daje pregled izvora i metoda korištenih za prikupljanje podataka. Posebna pozornost posvećena je sadržaju i strukturi rada, što uključuje detaljni plan rada s naznakom svakog naslova i podnaslova.

Nadalje, u drugom dijelu rada, analizira se pojam i obilježja INCOTERMS klauzula. Opći pregled INCOTERMS klauzula pruža osnovni uvid u njihovu strukturu i način funkcioniranja, dok se cilj i svrha istražuju kako bi se razumjela njihova uloga u međunarodnoj trgovini. Povijesni pregled revizija INCOTERMS klauzula doprinosi elaboraciji njihovog razvoja, dok se pregled INCOTERMS 2020 kategorija fokusira na najnovije promjene i aktualnosti.

Treći dio rada istražuje čimbenike koji utječu na odabir odgovarajuće INCOTERMS klauzule. Analizira se utjecaj vrste robe, lokacije isporuke, prijevoza i logističkih uvjeta, kao i rizika i troškova na proces odabira.

U četvrtom dijelu rada, predstavljeno je empirijsko istraživanje koje se bavi odrednicama odabira INCOTERMS klauzula u međunarodnom transportu robe. Pregled postojećih istraživanja, metodologija istraživanja, rezultati i zaključci iznose se kako bi se pružio dublji uvid u praktične aspekte odabira INCOTERMS klauzula.

Na kraju, u zaključku se sumiraju ključni nalazi i zaključci iz istraživanja, ističući važnost INCOTERMS klauzula u međunarodnom poslovanju te se daju smjernice za daljnja istraživanja i praksu.

2. POJAM I OBILJEŽJA INCOTERMS KLAUZULA

Svaka zemlja ima svoje nacionalno trgovinsko pravo, koje se razlikuje od međunarodnog trgovinskog prava. Zbog toga međunarodni trgovinski proces obuhvaća interakciju između najmanje dvije zemlje. Ova raznolikost zahtijeva uspostavljanje zajedničkih jezika i dosljedne prakse među različitim zemljama (Kazimi i Thalwal, 2023). Različite prakse i pravno tumačenje uvjeta isporuke ili trgovinskih uvjeta između trgovaca diljem svijeta zahtijeva zajednički skup pravila i smjernica o tumačenju tih uvjeta (Kim, 2021). INCOTERMS (*engl.* International Commercial Terms) su standardizirani međunarodni trgovački uvjeti koji pružaju definicije i smjernice za tumačenje čestih trgovačkih uvjeta korištenih u ugovorima o prodaji robe (ICC, 2019). Pružaju detaljna pravila koja precizno definiraju uloge, odgovornosti i obveze kako prodavatelja tako i kupca u okviru njihovih ugovornih obveza vezanih uz isporuku robe. Ovo uključuje aspekte kao što su carinjenje i logističke usluge povezane s transportom (Bergami, 2013).

U sljedećim potpoglavljima ovoga dijela rada će se prvo pružiti opći pregled INCOTERMS klauzula, zatim istražiti ciljeve i svrhu njihove primjene, te detaljno razmotriti revizije INCOTERMS klauzula kroz povijest. Nakon toga, bit će analizirane kategorije INCOTERMS klauzula u najnovijem izdanju (INCOTERMS 2020) kako bi se bolje razumjela njihova struktura i primjena u suvremenoj međunarodnoj trgovini.

2.1. Opći pregled INCOTERMS klauzula

INCOTERMS izdaje Međunarodna trgovačka komora (ICC), koja je 1936. godine predložila prvi skup jedinstvenih pravila za tumačenje trgovačkih uvjeta kako bi se pozabavila problemom različitih tumačenja trgovačkih uvjeta u različitim zemljama i granama industrije te tako pružila veću sigurnost u pogledu stvarnog sadržaja kupoprodajnog ugovora. Danas se INCOTERMS klauzule koriste diljem svijeta i postale su međunarodni standard za tumačenje najčešćih pojmova u vanjskoj trgovini (Hajdukiewicz i Pera, 2021). Odobrene su od strane vlada, pravnih tijela i poslovnih stručnjaka diljem svijeta, ali njihova upotreba nije obvezna. Budući da ICC nije vladina organizacija, ne može donositi zakone, ali može preporučiti rješenja i donijeti pravila koja trgovci mogu slijediti na dobrovoljnoj osnovi, na način da uključuju ova pravila u kupoprodajne ugovore (Bergami, 2013).

INCOTERMS klauzule predstavljaju alat koji se nudi tvrtkama koje mogu odlučiti hoće li ih primjenjivati ili ne. Ipak, odluka da se INCOTERMS ne koristi u ugovoru može prouzročiti značajne poteškoće pri određivanju carinske vrijednosti robe (Hien, Laporte i Roy, 2009).

INCOTERMS pruža preciznu definiciju zadataka, troškova i rizika povezanih s isporukom robe tijekom kupoprodajnih transakcija. Obraduje sljedeća tri važna pitanja (Hien, Laporte i Roy, 2009):

1. Koje će zadatke isporuke obavljati uvoznik i izvoznik (npr. tko organizira prijevoz ili osiguranje robe ili tko pribavlja dokumente za otpremu i izvozne ili uvozne dozvole)?
2. Kako će se troškovi dostave raspodijeliti između kupca i prodavatelja?
3. Kada će rizik prijeći s prodavatelja ka kupcu prema svakom od ovih pravila?

Shodno navedenom INCOTERMS precizno definira nekoliko elemenata, a to su obveze prodavatelja i kupca za dostavu, prijenos rizika između ugovornih strana, raspodjelu troškova između osobe koja prodaje i kupca te odgovornost za dobivanje prijevoznih dokumenata (Chevalier, 2000). U kodificiranom obliku (troslovni trgovački uvjeti) prenose mnoštvo informacija o tome kako će ugovorne strane raspodijeliti određene rizike i odgovornosti među sobom, odražavajući poslovnu praksu u ugovorima o kupoprodaji robe (Hajdukiewicz i Pera, 2021).

INCOTERMS pružaju jasne smjernice za organizaciju odnosa između kupca i prodavača, osiguravajući učinkovitu trgovinu. Nepravilna primjena ili nedostatna definicija ovih pravila može rezultirati neočekivanim obvezama, rizicima i troškovima za obje strane, te dovesti do neučinkovitosti. Nedostatak formalne obuke o INCOTERMS pravilima, zajedno s kompleksnošću uključenih funkcija, može potaknuti korištenje pogrešnih ili neprikladnih INCOTERMS pravila (Vogt i Davis, 2024).

Budući da se trgovački uvjeti moraju uskladiti s nastajućim novim poslovnim obrascima i prilagoditi se promjenjivim komercijalnim i logističkim praksama, ICC je izdao revidirane verzije INCOTERMS-a. Modernizirani skupovi pravila objavljeni su 1953., 1967., 1976., 1980., 1990., 2000., 2010. i 2020. godine. INCOTERMS 2010 uveo je dva nova pravila (DAT i DAP), te eliminirao četiri prethodno korištena pojma (DEQ, DES, DDU i DAF). INCOTERMS 2020 zamijenio je DAT s DPU (isporučeno na mjestu istovara). Posljednja

izmjena je napravljena kako bi se uklonila riječ „terminal” i tako izbjegla zabuna pretpostavke (pogrešne) da kada se koristi DAT klauzula, mjesto odredišta isporučene robe mora biti terminal shvaćen kao „*zgrada terminala*” (Hajdukiewicz i Pera, 2021).

Budući da se međunarodni trgovački uvjeti ažuriraju svakih deset godina, većina tvrtki biti će pogođena inovacijama u INCOTERMS-u (Durdaž i Delipinar, 2020). INCOTERMS 2020 su skup od 11 pravila, podijeljenih u dvije skupine, a to su univerzalni trgovinski uvjeti koji se primjenjuju na:

1. više načina prijevoza (uključujući kopneni, zračni i vodeni prijevoz) i
2. pojedinačni modalni trgovinski uvjeti koji su isključivo dizajnirani za more i prijevoz unutarnjim plovnim putovima.

Putem ove klasifikacije, već uvedene u ranijoj verziji INCOTERMS-a, ICC je želio spriječiti "pomorske" izraze posebno određene za prijevoz vodenim putovima. Pravila plovnog puta INCOTERMS-a pretpostavljaju da su i mjesto isporuke i mjesto odredišta u luci te se ne bi trebala koristiti ako strana koja prodaje isporučuje robu u kontejnerima (Piltz, 2020).

Multimodalni, univerzalni INCOTERMS koji se mogu primijeniti u ugovorima koji uključuju dostavu različitim prijevoznim sredstvima sadrže sedam uvjeta, a to su EXW (Ex Works), FCA (Free Carrier), CPT (Carriage Paid To), CIP (Carriage and Insurance Paid to), DAP (Delivered At Place), DPU (Delivered Place Unloaded) i DDP (Delivered Duty Paid). Jednomodalni INCOTERMS posebno definirani za transport samo za unutarnje plovne puteve i morske rute, sastoje se od četiri izraza, a to su FAS (Free Alongside Ship), FOB (Free On Board), CFR (Cost and Freight) i CIF (Cost, Insurance and Freight).

U prijašnjim verzijama INCOTERMS-a (1990, 2000) uvjeti su bili prikazani prema ravnoteži obveza između ugovornih strana i podijeljeni u četiri skupine (E, F, C, D). Obveze prodavatelja vezane uz isporuku progresivno se povećavaju od skupine E, F, C do skupine D, dok se odgovornost kupca sukladno tome smanjuje. Mnogi autori još uvijek preferiraju ovu "tradicionalnu" klasifikaciju jer je još uvijek prikladna s obrazovnog gledišta, uzimajući u obzir metodološko-dogmatske identifikacijske kriterije (Hajdukiewicz i Pera, 2021.)

2.2. Cilj i svrha INCOTERMS klauzula

Cilj i svrha INCOTERMS-a je osigurati adekvatno uređenje pravnih i ekonomskih odnosa između prodavatelja (izvoznika) i kupaca (uvoznika) tijekom zaključivanja ugovora o

kupoprodaji robe, usluga prijevoza i osiguranja. Njihova primjena ima za cilj spriječiti različita tumačenja ugovornih odredbi vezanih uz isporuku robe, troškove isporuke i prijenos rizika u slučaju štete. Upotrebom odgovarajućih klauzula i trgovačkih termina, sve obveze, prava i odgovornosti postaju jasni, što smanjuje mogućnost nesporazuma i krivih interpretacija te minimizira negativne posljedice (Jurić i Mihić, 2012).

INCOTERMS klauzule reguliraju sljedeće aspekte (Jurić i Mihić, 2012):

- mjesto i način dostave robe,
- odabir prijevoznog sredstva i ugovaranje prijevoza,
- postupak izvršenja,
- obveze vezane uz utovar robe na dogovoreno prijevozno sredstvo,
- rizik od eventualnog oštećenja robe i povezana odgovornost za troškove,
- obveze plaćanja uvoznih davanja,
- mjesto preuzimanja robe i način preuzimanja.

Primjena INCOTERMS klauzula pruža strukturiran okvir za međunarodnu trgovinu, osiguravajući jasno definirane obveze i odgovornosti prodavatelja i kupca. Ovaj sustav regulira sve ključne aspekte, uključujući lokaciju i način isporuke robe, prijevozno sredstvo, proceduru provođenja, rizik od oštećenja i troškove, kao i plaćanje uvoznih pristojbi te mjesto i način preuzimanja robe. Kroz ovu standardiziranu praksu, INCOTERMS klauzule minimiziraju mogućnost nesporazuma, osiguravajući transparentnost i predvidljivost u poslovanju te potičući efikasnost i uspješnost međunarodne trgovine. U praksi se trgovinske transakcije sklapaju između strana u zemljama s različitim zakonima, sustavima, običajima itd., stoga uvijek postoji velika mogućnost sporova oko uvjeta kupoprodajnog ugovora. Osim toga, neučinkovito je pri svakom sklapanju ugovora upisivati sve obveze koje su ugovorne strane ugovorile (Kim, 2022).

Iako INCOTERMS pruža detaljne smjernice za mnoge aspekte povezane s komercijalnom prodajom, bitno je napomenuti da su ta pravila namijenjena isključivo upotrebi u ugovorima o prodaji. INCOTERMS ima ograničen opseg ovlasti i ne može služiti kao primarni pravni materijal ugovora. Njihova svrha je pojašnjavanje specifičnih obveza prodavatelja i kupca vezanih uz isporuku robe, prijenos rizika, troškova, pribavljanje potrebnih transportnih dokumenata i osiguranje, te druge relevantne obveze u vezi s izvozom i uvozom robe, kao što su carinske i konzularne formalnosti ili način pakiranja i označavanja robe. INCOTERMS

regulira samo određene aspekte ugovora o prodaji, dok se opći aspekti ugovora, poput valjanosti, prijenosa vlasništva, nemogućnosti izvršenja, lažnog predstavljanja, obveza prodavatelja u pogledu kvalitete robe, obveza kupca za plaćanje, te izuzeci iz izvršenja zbog nepredviđenih i neizbježnih događaja, kršenja ugovora i pripadajućih pravnih lijekova i dalje reguliraju ugovornim odredbama ili mjerodavnim pravom ugovora (Coetzee, 2013).

2.3. Revizije INCOTERMS klauzula kroz povijest

U ovom dijelu prikazuje se razdoblje od prvih uvjeta 1923. godine do danas (najnovije verzije INCOTERMS 2020). INCOTERMS se stalno ažurira da bi pratili i odražavali razvoj u međunarodnoj trgovačkoj praksi (Coetzee, 2013). Na početku cijelog procesa stvaranja INCOTERMS pravila stajali su poduzetnici poput industrijalaca, financijera i trgovaca, koji su odlučili stvoriti industrijski standard nakon Prvog svjetskog rata zbog nepostojanja globalnog sustava pravila za upravljanje poslovanjem. Prvi zajednički uvjeti izdani su od strane Međunarodne trgovačke komore 1923. godine, ali je prva službena verzija INCOTERMS-a iz 1936. godine (Petrová et al., 2021).

Ubrzo nakon Prvog svjetskog rata, osnivačima ICC-a bilo je jasno da međunarodnu trgovinu ne bi trebale regulirati Vlade, već privatna industrija putem jedinstvenih globalnih standarda (Vogt i Davis, 2020). Stoga su već 1920. godine započeli prvi pregovori za stvaranje zajedničkih uvjeta poslovanja. Bila je to studija ICC-a o šest često korištenih pojmova u trinaest zemalja. Sažetak nalaza, a posebno razlika u tumačenju, objavljen je 1923. godine.

Verzija uvjeta iz 1928. godine doživjela je izmjene koje se tiču uklanjanja pogrešaka i pojašnjenja izvorne verzije iz 1923. godine. Prvo istraživanje je identificiralo nekoliko nedostataka, ali ih je drugo istraživanje uspjelo ispraviti i uvesti zajedničke komercijalne uvjete u više od 30 zemalja. Može se govoriti o verziji iz 1936. godine kao prvoj službenoj verziji INCOTERMS-a. Sastojala se od šest uvjeta, a to su FAS (Free Alongside Ship), FOB (Free on Board), C&F (Cost & Freight), CIF, Ex Ship (Delivered Ex Ship) i Ex Quay (Delivered ex Quay). Po prvi put je došlo do jedinstvenog uređenja postupaka u međunarodnoj trgovini (Petrová et al., 2021).

Na daljnji razvoj INCOTERMS-a utjecao je Drugi svjetski rat, zbog kojeg su obustavljene dodatne revizije pravila. Stoga dolazi do promjena INCOTERMS-a prvi put 1953. godine, uglavnom zbog porasta željezničkog prometa. Uz prvotnih šest pravila, dodana su još tri pravila

za nepomorski prijevoz - DCP (Delivered Costs Paid), FOR (Free on Rail) i FOT (Free on Truck). Verzija INCOTERMS-a iz 1967. ispravila je pogrešna tumačenja prethodne verzije iz 1953. godine. Ova revizija bila je treća po redu i dodala je dva nova termina, a to su DAF i DDP (Petrová et al., 2021).

U skupinu INCOTERMS uvjeta poslovanja 1976. godine uvršten je i zračni promet, točnije uvjet FOB Airport (Free on Board Airport). Sam uvjet FOB pojavio se u prvoj službenoj verziji INCOTERMS-a, gdje je bio tipičan za pomorski transport (Petrová et al., 2021).

Verzija INCOTERMS 1980 bila je vezana uz širenje kontejnerskog prometa i nove dokumentacijske procese, što je zahtijevalo daljnju reviziju i rezultiralo novim uvjetom FRC (Free Carrier...Named at Point) (Petrová et al., 2021).

Glavni razlog za stvaranje nove verzije INCOTERMS 1990 bila je potreba za prilagodbom klauzula sve većoj uporabi elektroničke razmjene podataka i prilagodba intermodalnom transportu. U novoj verziji FCA klauzula je modificirana kako bi odgovarala svim vrstama prijevoza. Posljedično, izostavljene su klauzule koje su se odnosile samo na određene vrste prijevoza (FOR, FOT i FOB Airport). Prema ICC (2018) INCOTERMS pravila su organizirana u četiri skupine i 13 klauzula:

- a) skupina E - departure clause - klauzula o odlasku (EXW),
- b) skupina F – main carriage unpaid - glavni prijevoz neplaćen (FCA, FAS, FOB),
- c) skupina C – main carriage paid - glavni prijevoz plaćen (CFR, CIF, CPT, CIP),
- d) skupina D – arrival clauses - dolazne klauzule (DAF, DES, DEQ, DDU, DDP).

Proces revizije novog izdanja INCOTERMS-a 2000 trajao je otprilike dvije godine. Međunarodna trgovačka komora u Parizu nastojala je saznati reakcije, mišljenja ili prijedloge za poboljšanje od širokog spektra svjetskih trgovaca. U isto vrijeme, također se nastojalo osigurati da tekst odredbi i uvjeta INCOTERMS 2000 odražava poslovnu praksu. Drugi razlog bile su promjene u tehnici transporta, posebice u vezi s razvojem kontejnerizacije, kombiniranog transporta i uvođenjem novih tehnologija u transport. Promjene su napravljene u području carina, točnije u dijelu carinjenja i plaćanja carinskih obveza prema FAS-u i DEQ-u, a potom i u dijelu obveza utovara i istovara prema FCA-u. U odnosu na INCOTERMS 1990, pojedinačni uvjeti nisu se mijenjali, kao ni njihov raspored u četiri skupine. Stoga se promjene mogu shvatiti samo kao gore navedena specifikacija formulacija (UN, 2000).

Verzija INCOTERMS-a 2010 je konsolidirala klauzule Grupe D. Uvjeti DAF, DES, DEQ i DDU zamijenjeni su novim pravilima DAT (isporučeno na terminalu) i DAP (isporučeno na mjestu) u usporedbi s INCOTERMS 2000, koja se mogu upotrebljavati bez obzira na ugovoreni način transporta. Broj uvjeta smanjen je s trinaest na jedanaest. Nadalje, pravila INCOTERMS 2010 novo su podijeljena u dvije klase, a to su pravila koja se odnose na sve vrste transporta i pravila za pomorski i riječni promet. U prvu grupu spadaju EXW, FCA, CPT, CIP, DAT, DAP, DDP uvjeti, a u drugu FAS, FOB, CFR i CIF uvjeti (ICC, 2010.). Ovdje se također govorilo o sigurnosti u prometu. Uključena je i formulacija koja olakšava korištenje elektroničkih sredstava komunikacije (Petrová et al., 2021).

Trenutno je najaktualnija verzija INCOTERMS 2020. Najnovija revizija stupila je na snagu 1. siječnja 2020. godine i sadrži razvoj prethodnih (Matvieiev et al., 2021). Poticaj za promjene bilo je, s jedne strane, nastojanje da se pravila što više povežu s praksom, ali i da se olakša točan odabir klauzule. Za novu verziju bilo je važno usredotočiti se na poboljšanje prezentacije kako bi korisnici bili usmjereni na pravo pravilo za svoj ugovor. Stoga su napravljene kozmetičke promjene koje bi trebale dovesti do lakšeg izvozno-uvoznog poslovanja. Ovo je jasnije objašnjenje definicija, povezivanje kupoprodajnog ugovora i dopunskog ugovora s objašnjenjima za svako pravilo i mogućnošću ponovnog naručivanja u skladu s pravilima.

Novost je da FCA stanje omogućuje izdavanje tovarnog lista s registracijom na brodu. Promijenjeni su i uvjeti CIF-a i CIP-a, čime su postavljeni novi standardi osiguranja. INCOTERMS 2020 pruža korisnicima jednostavna objašnjenja kako bi olakšao rad s klauzulama, omogućujući praktičnu primjenu tih uvjeta u poslovanju. Ovaj ažurirani sustav nudi 11 komercijalnih klauzula koje su razvrstane prema različitim načinima prijevoza, uključujući i one za prijevoz unutarnjim plovnim putovima i morem. Ova struktura omogućuje korisnicima da jednostavno odaberu odgovarajuću klauzulu koja najbolje odgovara njihovim potrebama, čime se pojednostavljuje proces poslovanja i smanjuje mogućnost nesporazuma (Petrová et al., 2021). Zbog boljeg uvida u klauzule po pojedinim verzijama sljedeća tablica (

Tablica *I*) prikazuje povijesni razvoj INCOTERMS-a.

Tablica 1. Povijesni razvoj INCOTERMS-a

1936.	1953.	1967.	1976.	1980.	1990.	2000.	2010.	2020.
-	-	-	-	-	EXW	EXW	EXW	EXW
-	-	-	-	FRC	FCA	FCA	FCA	FCA
FAS	FAS	FAS	FAS	FAS	FAS	FAS	FAS	FAS
FOB	FOB/FOR /FOT	FOB/FOR /FOT	FOB/FOR /FOT/ FOB Airport	FOB/FOR /FOT/ FOB Airport	FOB	FOB	FOB	FOB
C&F	C&F	C&F	C&F	C&F	CFR	CFR	CFR	CFR
CIF	CIF	CIF	CIF	CIF	CIF	CIF	CIF	CIF
-	-	-	-	-	CIP	CIP	CIP	CIP
-	DCP	DCP	CPT	CPT	CPT	CPT	CPT	CPT
Ex Ship	Ex Ship	Ex Ship	Ex Ship	Ex Ship	DES	DES	-	-
Ex Quay	Ex Quay	Ex Quay	Ex Quay	Ex Quay	DEQ	DEQ	DAT	DPU
-	-	DAF	DAF	DAF	DAF	DAF	DAP	DAP
-	-	-	-	-	DDU	DDU	-	-
-	-	DDP	DDP	DDP	DDP	DDP	DDP	DDP

Izvor : Petrová, M., Krügerová, M., Kozieł, M. (2021). INCOTERMS–history and future development, U: Antova, K., Semeradova, T. (ur.). *Proceedings of the 15th International Conference Liberec Economic Forum* (str. 6), Liberec: Technical University of Liberec.

Tablica *I* prikazuje promjene koje su se tijekom godina dogodile u pojedinim revizijama. Promjene se nisu dogodile samo u pojedinim segmentima. Pravila INCOTERMS su tijekom godina proširena i na druge zemlje, a od prve do osme revizije, trgovci u preko 140 zemalja do sada su ih preveli na ukupno 31 jezik. INCOTERMS se najviše koriste u poduzećima koja sudjeluju u međunarodnoj trgovini, pri čemu kao jedan od glavnih kriterija odabira navode poznavanje i razumijevanje pojedinih pravila (Suraraksa et al., 2020).

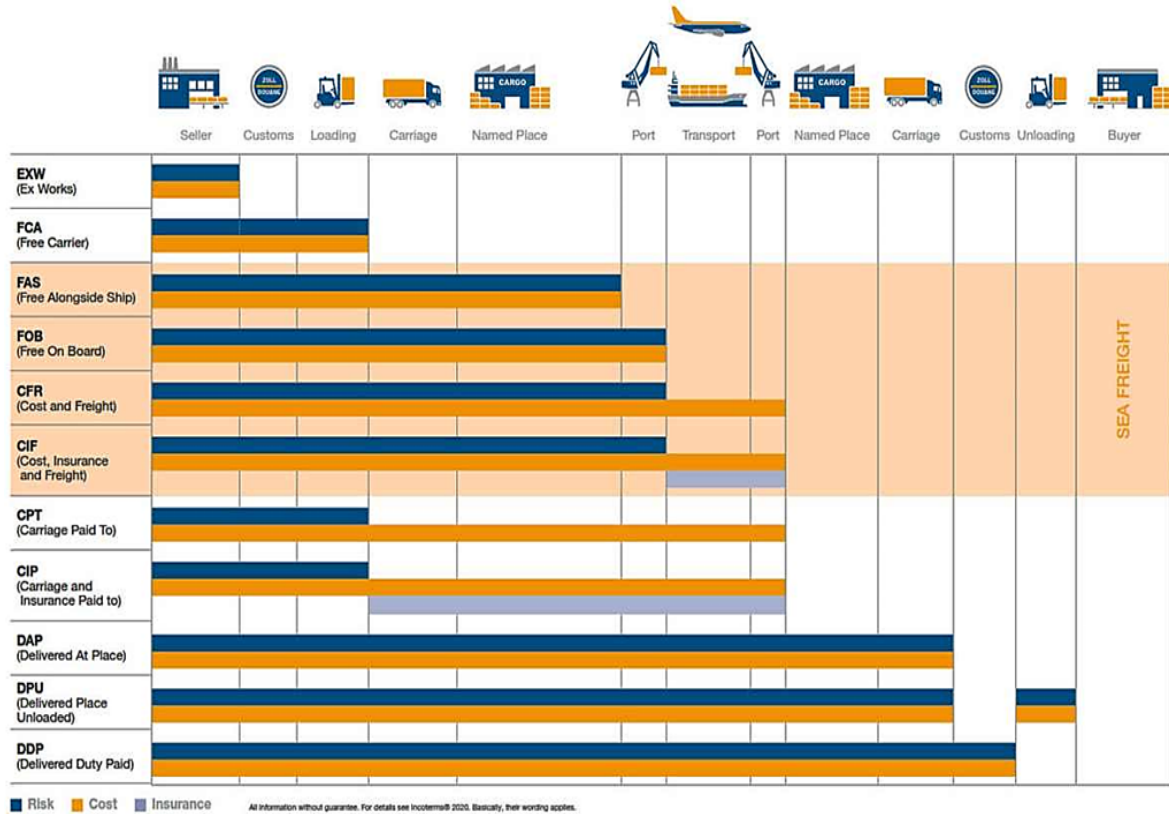
Unatoč nedavnoj reviziji INCOTERMS pravila, već se mogu inovirati određene klauzule. U svom su članku Davis i Vogt (2021) nakon pregleda nove verzije INCOTERMS-a 2020 zaključili kako su pravila u mnogim slučajevima dvosmislena i da ih treba pojednostaviti. Predlažu smanjenje broja pravila na tri umjesto jedanaest i poboljšanje definicije (kao što su pakiranje, označavanje, obavijesti i dokumenti o isporuci). Također ističu da bi trebalo precizirati pravila i uskladiti L/C (engl. letter of credit) i INCOTERMS kako bi se aspekti plaćanja spojili s INCOTERMS-om, kao i da bi se osigurala jasnoća trgovanja robom na vodi (Petrová et al., 2021).

U posljednjih nekoliko godina, primijećeno je povećano zanimanje za interakciju između INCOTERMS klauzula i relacijskih resursa. Tvrtke koje koriste INCOTERMS često nastoje uskladiti interese kupaca i prodavača, istovremeno njegujući pozitivne odnose kroz razvoj relacijskih resursa. Ova strategija može rezultirati značajnom konkurentskom prednošću na tržištu (Sugiono et al., 2023).

2.4. Prikaz INCOTERMS 2020 kategorija

INCOTERMS 2020 zamjenjuje INCOTERMS 2010, a nove izmjene stupile su na snagu 1. siječnja 2020. godine. Reviziju pravila izradila je Grupa koja izrađuje nacrt od strane ICC-a, koju je činilo osam članova iz Australije, Kine, zemalja članica EU-a, Turske i SAD-a. Pravila INCOTERMS (skraćenica od International Commercial Terms) razvila je Međunarodna trgovačka komora (ICC). Danas ova pravila čine bitan dio svakodnevne međunarodne trgovine, domaće trgovine i sastavni dio mnogih kupoprodajnih ugovora diljem svijeta (ICC, b. d.). U posljednjoj reviziji INCOTERMS-a, Međunarodna trgovačka komora (ICC) posve jasno navodi koji su međunarodni trgovački uvjeti namijenjeni za pomorsku intermodalnu upotrebu, a koji nisu. Unatoč tome, mnogi pošiljatelji kontinuirano zlorabe INCOTERMS u svojim otpremnim transakcijama, ostavljajući se ranjivima i bez kontrole u svojim opskrbnim lancima (Stapleton et al., 2014). Na sljedećoj slici (Slika 1) nalazi se slikovni prikaz ICOTERMS 2020.

Slika 1. Slikovni prikaz INCOTERMS 2020

Izvor: RADA. (2020). INCOTERMS 2020. preuzeto 2. srpnja 2024. s <https://rada.hr/incoterms-2020/>

Trenutno je u opticaju 11 INCOTERMS pravila i podijeljena su u dvije klase, a to su:

1. Pravila koja uključuju sve vrste prijevoza:

- a. EXW (Ex Works),
- b. FCA (Free Carrier),
- c. CPT (Carriage Paid To),
- d. CIP (Carriage and Insurance Paid to),
- e. DPU (Delivered at Place Unloaded),
- f. DAP (Delivered At Place),
- g. DDP (Delivered Duty Paid).

2. Pravila za prijevoz morem i unutarnjim plovnim putovima:

- a. FAS (Free Alongside Ship),
- b. FOB (Free On Board),
- c. CFR (Cost & Freight),
- d. CIF (Cost Insurance & Freight).

2.4.1. Franko tvornica

Franko tvornica (engl. Ex Works – EXW) znači da prodavatelj isporučuje kada stavi robu na raspolaganje kupac u prostorijama prodavatelja ili na drugom navedenom mjestu (tvornica, skladište i sl.). Prodavatelj nije obavezan utovariti robu na bilo koje vozilo za prikupljanje niti je dužan cariniti robu za izvoz, osim ako je takvo carinjenje nužno primjenjivo. Jednostavno rečeno, ako ste vi kupac i kupujete robu od prodavatelja po EXW uvjetima, morat ćete poslati svoj kamion u prostorije prodavatelja i od tamo preuzeti teret i pobrinuti se za sve druge zahtjeve za otpremu kako biste ga odvezli na odredište. Službeni pošiljatelj nije obavezan poduzimati nikakve radnje osim što vam omogućuje pristup teretu (ICC, b. d.).

Ključna uloga prodavatelja u okviru EX WORKS je priprema komercijalne fakture, organiziranje pakiranja u skladu sa zahtjevima kupaca, osiguravanje da je roba dobre kvalitete i označavanje tereta. O osiguranju se može pregovarati jer ga nijedna strana nije dužna platiti

2.4.2. Franko prijevoznik

Franko prijevoznik (engl. Free Carrier – FCA) se primjenjuje u svim oblicima prijevoza. Prodavatelj isporučuje robu na dva načina: ili na dogovoreno mjesto isporuke, gdje se smatra da je roba predana kupcu kada je utovarena na prijevozno sredstvo koje je kupac pripremio; ili na drugo imenovano mjesto, gdje je roba predana kupcu kada je dostavljena na to mjesto te spremna za istovar. Prodavatelj je odgovoran za sve izvozne formalnosti u zemlji izvoza, ali ne snosi troškove prijevoza ili osiguranja. Rizik gubitka ili oštećenja robe prelazi na kupca u trenutku kada se roba preda prijevozniku za isporuku. Od trenutka kada se roba utovari na prijevozno sredstvo, kupac preuzima sve rizike, osim ako nije drukčije dogovoreno, te je dužan pravodobno obavijestiti prodavatelja o načinu prijevoza. U suprotnom, kupac preuzima sve troškove i rizike od ugovorenog datuma. Kupac organizira prijevoz od mjesta isporuke, plaća sve pristojbe, poreze i troškove obavljanja carinskih formalnosti za uvoz robe (Šćulac, 2019).

Transakcije pod EXW i FCA ne mogu spriječiti kupca da koristi vlastita prijevozna sredstva za preuzimanje robe s lokacije prodavatelja i njezin prijevoz do lokacije kupca (Shang, 2024).

2.4.3. Vozarina plaćena do

Vozarina plaćena do (engl. Carriage Paid To – CPT) znači da prodavatelj isporučuje robu prijevozniku ili drugoj osobi koju je prodavatelj odabrao na dogovorenom mjestu (ako je takvo

mjesto dogovoreno između strana). Prodavatelj je odgovoran za ugovaranje i plaćanje troškova prijevoza potrebnih za dostavu robe do određenog odredišta. Rizik se prenosi s prodavatelja na kupca kada se roba preda imenovanom prijevozniku prodavatelja na određenom mjestu. Ovo dogovoreno odredište u terminima CPT-a može biti bilo koje mjesto dogovoreno između kupca i prodavatelja. Tu se najčešće radi o prekomorskoj destinaciji (ICC, b. d.).

Uloge prodavatelja prema CPT-u (ICC, b. d.):

- izrađuje komercijalnu fakturu,
- osigurava ispravno pakiranje, označavanje i dobru kvalitetu robe,
- obavlja utovar i kopnenu dostavu tereta,
- plaća izvozne carine i poreze,
- plaća troškove rukovanja terminalima u luci podrijetla,
- plaća troškove prijevoza.

Uloge kupca prema CPT-u (ICC, b. d.):

- plaća troškove rukovanja terminalom u luci odredišta,
- snosi troškove istovara na odredištu,
- snosi troškove i rizik dostave do krajnjeg odredišta,
- plaća uvoznju carinu i poreze.

2.4.4. Vozarina i osiguranje plaćeni do

Definicija "Vozarina i osiguranje plaćeni do" (engl. Carriage and Insurance Paid To – CIP) označava da prodavatelj isporučuje robu prijevozniku ili drugoj osobi koju je odabrao na dogovoreno mjesto (ako je takvo mjesto dogovoreno između strana). Prodavatelj ima obvezu ugovoriti i platiti troškove prijevoza potrebne da se roba dostavi do određenog odredišta. Prema ovoj klauzuli, rizik se prenosi s prodavatelja na kupca kada je roba predana imenovanom prijevozniku prodavatelja na definiranom mjestu. U CIP poslovima, razina minimalnog osiguranja se povećava kako bi se osigurala usklađenost s klauzulama Međunarodne trgovinske komore (ICC), s pokrićem "svih rizika", uz određena isključenja (ICC, b. d.).

Uloge prodavatelja prema CIP-u (ICC, b. d.):

- snosi sav rizik osiguranja robe do imenovanog odredišta,
- snosi troškove prijevoza robe do imenovanog odredišta,

- izrađuje komercijalnu fakturu,
- osigurava ispravno pakiranje, označavanje i dobru kvalitetu robe,
- obavlja utovar i kopnenu dostavu tereta,
- plaća izvozne carine i poreze,
- plaća troškove prijevoza.

Uloge kupca prema CIP-u (ICC, b. d.):

- plaća troškove rukovanja terminalom u luci odredišta,
- snosi troškove istovara na odredištu,
- snosi troškove i rizik dostave do krajnjeg odredišta,
- plaća uvoznju carinu i poreze.

Kada se u trgovačkom ugovoru koristi termin CIP, to obično znači da će prodavatelj vjerojatno biti obvezan nabaviti ICC(A) osiguranje ili slično osiguranje koje pokriva najveće rizike. Međutim, važno je napomenuti da u samom INCOTERMS terminu CIP nema detaljnih specifikacija o osiguranju. U praksi osiguranja prema CIP-u, ako kupac odbije preuzeti robu, odbije platiti ili vrati dokumente, tada kupac neće imati osiguran interes za robu tijekom prijevoza (Shang, 2024).

2.4.5. Isporučeno u mjesto istovareno

Ranije poznata kao Delivered at Terminal (engl. Delivered at Terminal – DAT), klauzula je revidirana u Delivery at Place Unloaded (engl. Delivery at Place Unloaded – DPU) kako bi odražavala da odredište može biti bilo koje mjesto, a ne samo terminal. To znači da prodavatelj isporučuje robu nakon što je istovarena s pristiglog prijevoznog sredstva i stavljena na raspolaganje kupcu na dogovorenom mjestu (ICC, b. d.).

Uloge prodavatelja prema DPU (ICC, b. d.):

- prodavatelj mora obaviti formalnosti izvoznog carinjenja,
- platiti prijevoz od njegovih vrata do imenovanog mjesta uključujući teret naknade,
- sklapati odgovarajuće ugovore o prijevozu s različitim prijevoznicima do imenovanog mjesta,
- pobrinite se za sve izvozne dozvole, kvote, posebnu dokumentaciju i tako dalje u vezi do tereta,

- preuzeti sav rizik do dogovorene točke isporuke,
- mora osigurati da roba stigne na dogovoreno mjesto,
- plaća troškove rukovanja terminalom u luci odredišta,
- plaća naknade za istovar na mjestu odredišta,
- snosi troškove dostave do dogovorenog odredišta.

Uloge kupca prema DPU je da snosi uvoznju carinu i poreze (ICC, b. d.).

2.4.6. Isporučeno na mjesto

Isporučeno na mjesto (engl. Delivered at Place – DAP) znači da prodavatelj prenosi robu kupcu kada je stavljena na raspolaganje na transportnom sredstvu, spremnom za istovar na definiranom mjestu odredišta. Prodavatelj snosi sve rizike vezane za dovoz robe na naznačeno mjesto (ICC, b. d.).

Uloge prodavača (ICC, b. d.):

- obavlja formalnosti izvoznog carinjenja,
- plaća prijevoz od njegovih vrata do dogovorenog odredišta,
- sklopa odgovarajuće ugovore o prijevozu s različitim prijevoznicima do definiranog odredišta uključujući sve primjenjive prijevoze,
- brine se za sve izvozne dozvole, kvote, posebnu dokumentaciju u vezi tereta,
- preuzima sav rizik do dogovorene točke isporuke,
- mora osigurati da roba stvarno stigne na odredište,
- plaća troškove prijevoza,
- plaća troškove rukovanja na terminalu i u luci utovara i u luci iskrcaja.

Uloge kupca kod ove klauzule svode se na (ICC, b. d.):

- Plaća uvozne carine i poreze u luci odredišta,
- Snosi troškove istovara u luci odredišta.

Prodavatelj carini robu za izvoz i snosi sve rizike i troškove povezane s isporukom robe na navedeno inozemno odredište. DAP znači da je kupac odgovoran za sve troškove i rizike povezane s istovarom robe i carinjenjem za uvoz robe u navedenu zemlju odredišta. Navedeno

mjesto pod ovim pojmom može biti luka, lokacija kupca ili bilo koje navedeno mjesto koje je dogovoreno. U tom pogledu DAP pruža mnogo fleksibilnosti objema stranama (Noah, 2024).

2.4.7. Isporučeno s plaćenim pristojbama

Isporučeno s plaćenim pristojbama (engl. Delivered Duty Paid – DDP) znači da prodavatelj preuzima odgovornost za isporuku robe kada je stavljena na raspolaganje kupcu, carinjena za uvoz, na pristiglom transportnom sredstvu i spremna za istovar na određenom mjestu odredišta. Prodavatelj pokriva sve troškove i rizike transporta robe do odredišta te je dužan obaviti carinjenje robe za izvoz i uvoz, platiti sve pripadajuće carine i izvršiti sve carinske formalnosti. U DDP-u prodavatelj ima najveću obvezu jer uključuje isporuku robu do kupca na dogovoreno odredište (ICC, b. d.).

Dakle, kupac koji kupuje na DDP osnovi, možete sjesti i opustiti se dok prodavač mora (ICC, b. d.):

- obaviti formalnosti izvoznog carinjenja,
- platiti prijevoz od njegovih vrata do dogovorenog odredišta uključujući teret naknade,
- sklapati odgovarajuće ugovore o prijevozu s različitim prijevoznicima do dogovorenog odredišta uključujući sve prijevoze,
- pobrinuti se za sve izvozne dozvole, kvote, posebnu dokumentaciju u vezi tereta,
- pokriti sav rizik do dogovorene točke isporuke,
- osigurati da roba stvarno stigne na odredište,
- pobrinuti se za formalnosti carinjenja u odredišnoj luci, platiti carinu, PDV i druge lokalne pristojbe.

Zadatak kupca je istovariti robu na odredište.

Dakle, prema INCOTERMS 2020, DDP označava da prodavatelj preuzima sve rizike i troškove koji su vezani uz isporuku robe do određenog odredišta, spremne za istovar i carinjenje za uvoz. Međutim, DDP nosi značajne izazove za prodavatelja. On možda nije potpuno upoznat s postupcima uvoznog carinjenja u zemlji uvoza ili kako pronaći odgovarajućeg lokalnog carinskog posrednika. Također, prodavatelj se suočava s poslovanjem u stranoj valuti, što podrazumijeva odgovornost za razmjenu valute i povezane rizike. Nadalje, ne dopuštaju sve

zemlje nerezidentnim uvoznicima, što znači da prodavatelj mora riješiti pitanje registriranja uvoznika. S obzirom na ove prepreke, DDP može biti problematičan i za uvoznike, koji se moraju osloniti na prodavatelja za rješavanje tih izazova (Noah, 2024).

2.4.8. Franko uz bok broda

Franko uz bok broda (engl. Free Alongside Ship – FAS) prema INCOTERMS-u 2020 znači da prodavatelj preuzima odgovornost za isporuku robe kada je stavljena uz plovilo, na primjer, na pristaništu koje je odabrao kupac u imenovanoj luci otpreme. Kada roba stigne uz brod, kupac preuzima rizik od gubitka ili oštećenja i od tog trenutka nadalje snosi sve troškove. FAS se posebno preporučuje za teret koji se ne nalazi u kontejnerima, jer kontejneri ne mogu biti postavljeni uz brod, već se isporučuju na kontejnerski terminal. Ova klauzula omogućuje precizno određivanje odgovornosti i troškova između prodavatelja i kupca u međunarodnoj trgovini, što osigurava transparentnost i učinkovito upravljanje poslovnim odnosima. Za kontejnerske pošiljke FCA možda je prikladniji (ICC, b. d.).

Uloge prodavatelja prema FAS-u (ICC, b. d.):

- obavljanje izvoznih formalnosti za otpremu,
- plaćanje prijevoza od njegovih vrata do dogovorene luke, terminala, rive ili broda,
- sklapanje relevantnog ugovora o prijevozu s različitim prijevoznicima,
- pobrinuti se za sve izvozne dozvole, posebnu dokumentaciju u vezi s teretom,
- plaćanje izvozne carine.

Uloge kupca prema FAS-u (ICC, b. d.):

- dužan organizirati odgovarajući ugovor o prijevozu s najprikladnijim prijevoznikom,
- ukrcaj robe na brod,
- snosi sve troškove rukovanja teretom u luci podrijetla i odredišta,
- plaća troškove prijevoza,
- snosi uvozne carine i poreze u luci odredišta,
- snosi troškove i rizik premještanja robe do gornjeg odredišta,
- snosi troškove istovara.

Dakle, prodavatelj carini robu koja se izvozi i isporučuje je kada se smjesti uz plovilo u imenovanoj luci otpreme. Kupac preuzima sve rizike/troškove za robu od ovog trenutka nadalje. Ovo nije često korišten izraz osim za robu koju je teško utovariti (Noah, 2024).

2.4.9. Franko brod

Franko brod (engl. Free on Board – FOB) znači da prodavatelj isporučuje robu na plovilo koje je odabrao kupac u određenu luku otpreme ili nabavlja već tako isporučenu robu. Rizik od gubitka ili oštećenja robe prelazi na kupca kada je roba na brodu, a od tog trenutka nadalje kupac snosi sve troškove. U slučaju FOB klauzule, prodavatelj ima obvezu isporučiti robu na brod. Međutim, budući da FOB zahtijeva isporuku robe na brodu, to možda nije prikladno za robu koja se predaje prijevozniku prije ukrcavanja na brod, kao što su pošiljke u kontejnerima (ICC, b. d.).

Još uvijek ga većina ljudi koristi za označavanje tereta za koji se teret naplaćuje odredište i gdje ugovor o prijevozu utvrđuje kupac. FOB termin ima neke ekstenzije kao što su "spremljeno", "spremljeno i uređeno" i sl. Osmišljen je kako bi osigurao da prodavač dovrši aktivnost utovara. Koriste se kada se trguje teretima kao što su žitarice ili minerali koji mogu uzrokovati probleme sa skladištenjem ako je ostavljen neobrezan ili kod tereta kao što su cijevi, trupci, koji također mogu uzrokovati probleme s odlaganjem ako se ostavi nesprenjeno (ICC, b. d.).

Uloge prodavača po FOB-u (ICC, b. d.):

- obavljanje izvoznih formalnosti za otpremu,
- plaćanje prijevoza od prodavateljevih vrata do trenutka ukrcavanja robe na brod,
- sklapanje relevantnih ugovora o prijevozu s različitim prijevoznicima, uključujući sva prethodna ograničenja primjenjiva do dogovorene točke,
- pobrinuti se za sve izvozne dozvole, kvote, posebnu dokumentaciju itd. u vezi tereta,
- pokriti sav rizik do dogovorene točke isporuke.

Uloge kupca po FOB-u (ICC, b. d.):

- plaća troškove prijevoza,
- preuzima odgovornost za plaćanje uvoznih carina i poreza u luci odredišta.
- snosi troškove i rizik prijenosa robe do odredišta,
- snosi troškove istovara.

To znači da prodavatelj obavlja carinjenje robe za izvoz i isporučuje je kada je roba na brodu u naznačenoj luci otpreme. Kupac preuzima sve rizike i troškove za robu od tog trenutka nadalje (Noah, 2024). Na primjer, ako je u trgovačkom ugovoru odabran termin FOB, to označava da

će kupac vjerojatno biti odgovoran za plaćanje troškova prijevoza do određene luke ili terminala, ali u samom INCOTERMS terminu FOB nema detaljnije referencije o prijevozu. Prema FOB-u, u skladu s konvencijama o prijevozu, prijevoznik je odgovoran za utovar kontejnera na brod, a ne prodavatelj (Shang, 2024).

2.4.10. Cijena i vozarina

Cijena i vozarina (engl. Cost and Freight - CFR) znači da prodavatelj isporučuje robu na plovilo ili nabavlja već tako isporučenu robu. Rizik od gubitka ili oštećenja robe prelazi kada je roba ukrcana na plovilo koje je imenovao prodavatelj na mjestu podrijetla. Prodavatelj mora ugovoriti i platiti troškove i vozarinu potrebnu za dovoz robe u imenovanu luku odredišta. U CFR transakciji prodavatelj je dužan organizirati kretanje tereta do imenovanog odredišta, a budući da se CFR može koristiti samo za plovni promet, ovo odredište mora biti odredište dostupno vodenim putovima. „Rizik“ prelazi od prodavatelja na kupca nakon što prodavatelj isporuči teret na brod, dok će troškove prijevoza do imenovanog odredišta i dalje snositi prodavatelj (ICC, b. d.).

Uloge prodavatelja prema CFR-u (ICC, b. d.):

- plaća izvozne carine i poreze,
- plaća prijevoz od svojih vrata do imenovanog i dogovorenog odredišta i sklapa odgovarajuće ugovore o prijevozu s različitim prijevoznicima,
- brine se za sve izvozne dozvole, kvote, posebnu dokumentaciju itd. u vezi tereta,
- plaća troškove rukovanja terminalom u luci porijekla,
- osigurava utovar i kopnenu isporuku tereta do imenovanog odredišta.

Uloge kupca prema CFR-u (ICC, b. d.):

- plaća troškove rukovanja terminalom na odredištu,
- snosi troškove i rizik dostave do krajnjeg odredišta,
- snosi troškove istovara na odredištu,
- plaća uvozne poreze i carine.

Prodavatelj obavlja carinjenje robe za izvoz i isporučuje je kada je roba na brodu u luci otpreme. Prodavatelj preuzima troškove prijevoza do naznačene luke odredišta. Kupac preuzima sve rizike za robu od trenutka isporuke na brod u luci otpreme. Ovaj koncept sličan je INCOTERM-

u CPT, ali se primjenjuje isključivo za pomorski i unutarnji plovni prijevoz, pri čemu kupac preuzima rizik tek nakon što je roba ukrca na brod (Noah, 2024).

2.4.11. Cijena, osiguranje i vozarina

Prema INCOTERMS-u 2020, Cijena, osiguranje i vozarina (engl. Cost, Insurance and Freight - CIF) zahtijeva da prodavatelj dostavi robu na brod ili nabavi robu koja je već dostavljena na brod. Rizik od gubitka ili oštećenja robe prelazi kada je roba ukrcana na plovilo koje je odabrao kupac na mjestu podrijetla. Prodavatelj je odgovoran za dogovaranje i plaćanje troškova te vozarine potrebne za dovoz robe do naznačene luke odredišta. "Rizik" prelazi s prodavatelja na kupca čim prodavatelj preda teret na brod koji je operativno plovilo. Međutim, prodavatelj i dalje snosi troškove do imenovanog odredišta. U novoj verziji INCOTERMS-a 2020., razina minimalnog osiguranja u CIF klauzuli divergirala je. CIF uvjeti i dalje zahtijevaju da prodavatelj dobije osiguranje tereta u skladu s klauzulama (C) teretnih klauzula Instituta LMA/IUA (engl. London Market Association/International Underwriting Association) (ICC, b. d.).

Uloge prodavatelja prema CIF-u (ICC, b. d.):

- snosi minimalno osiguranje,
- plaća izvozne carine i poreze, plaća prijevoz od svojih vrata do imenovanog i dogovorenog odredišta te sklopa odgovarajući ugovor o prijevozu s različitim prijevoznicima,
- brine se za sve izvozne dozvole, kvote, posebnu dokumentaciju u vezi tereta,
- planira troškove rukovanja terminalom u luci porijekla.

Uloge kupca prema CIF-u je brinuti o (ICC, b. d.):

- svakom kretanju prijevoza mimo dogovorenog odredišta,
- riziku od trenutka kada prodavatelj isporuči teret na brod,
- svim uvoznim dozvolama, kvotama, posebnoj dokumentaciji u vezi s teretom,
- uvoznom carinjenju i svim povezanim formalnostima.

Prodavatelj carini robu koja je za izvoz i isporučuje je kada je na brodu u luci otpreme. Prodavatelj snosi troškove prijevoza i osiguranja do navedene luke odredišta. Prodavatelj je dužan kupiti minimalnu razinu osiguranja prema klauzuli C Institute Cargo klauzula. Ovaj

zahtjev je nepromijenjen u odnosu na INCOTERMS 2010. Kupac je odgovoran za sve troškove povezane s istovarom robe u navedenoj odredišnoj luci i carinjenjem robe za uvoz. Rizik prelazi s prodavatelja na kupca kada roba stigne na brod u luci otpreme (Noah, 2024). Vjerojatnije je da će se CIF koristiti za pomorsku trgovinu rasutim teretom, iako se obje strane još uvijek mogu slobodno dogovoriti o većim rizicima, zadržavajući ICC (C) ili slične rizike kao impliciranu poziciju (Shang, 2024).

INCOTERMS 2020 donosi šest značajnih promjena u odnosu na prethodnu verziju iz 2010. godine. Prvo, pravilo FCA sada uključuje dodatni element koji se odnosi na teretnice, olakšavajući prodavatelju dobivanje broskog računa nakon utovara robe. Drugo, troškovi su jasno navedeni u odjeljcima obveza prodavatelja i kupca, pružajući transparentnost u identifikaciji troškova. Treće, minimalna razina osiguranja u CIF i CIP uvjetima je različita. Četvrto, prodavatelj ili kupac mogu koristiti vlastita prijevozna sredstva umjesto da angažira treću stranu. Peto, pravilo DAT je preimenovano u DPU, odražavajući mogućnost da odredište bude bilo koje mjesto, a ne samo terminal. Šesto, dodana je izričita raspodjela obveza vezanih uz sigurnost u svakom INCOTERMS-u, odražavajući rastuću važnost pitanja sigurnosti u međunarodnoj trgovini (ICC, b. d.).

3. ČIMBENICI IZBORA ODGOVARAJUĆE INCOTERMS KLAUZULE

U posljednjim desetljećima s napretkom globalizacije i internacionalizacije svjetskog gospodarstva dogovaranje ugovora postalo je uobičajena, ali i složenija praksa. INCOTERMS su postali ključni u preciziranju uvjeta isporuke jer pružaju jasnoću i razumijevanje među strankama, često iz različitih kulturnih i jezičnih pozadina. Razumijevanje različitih INCOTERMS izraza i njihova primjena ključni su za uspješno vođenje poslova. Nepravilna primjena INCOTERMS-a može rezultirati negativnim posljedicama poput problema s plaćanjem, kašnjenja u isporuci ili dodatnih troškova, te može dovesti do problema poput loše kontrole zaliha ili nezadovoljstva kupaca (Huuhka, 2019).

Tvrtke će birati odgovarajući INCOTERMS s ciljem maksimiziranja dobiti, dok istovremeno minimizirajući neizvjesnost i rizik u međunarodnim transakcijama. Za takav odabir, ključno je jasno razumijevanje čimbenika poslovnog okruženja koji utječu na tu odluku. Poslovno okruženje obuhvaća različite sile ili čimbenike koji mogu značajno utjecati na tvrtku (Yaakub, 2018).

Različiti faktori poput rizika, troškova, odredišta, vremena, vrste proizvoda i uvjeta plaćanja igraju ključnu ulogu u odabiru odgovarajućih INCOTERMS pravila. Pravilan izbor INCOTERMS-a zahtijeva pažljivo promišljanje i uzimanje u obzir različitih varijabli. Korištenje INCOTERMS-a na pravi način može rezultirati financijskim dobitkom i poboljšati pokazatelje uspješnosti tvrtke. Stoga je važno analizirati nekoliko faktora kako bi se osiguralo da tvrtka koristi odgovarajuća INCOTERMS pravila kako bi se maksimizirala učinkovitost poslovanja. Prema Malflietu (2011) isti uključuju:

- prirodu robe (transportirana u kontejnerima, industrijska roba, rasuta roba itd.),
- prijevozna sredstva (pomorski, nepomorski, multimodalni),
- uvjete plaćanja i dokumentacijske zahtjeve koji odgovaraju tim uvjetima,
- sposobnost i učinkovitost prodavatelja ili kupca u izvršavanju obveza vezanih uz isporuku ugovorene robe.

Suraraksa i suradnici (2020) istražili su četiri faktora koji utječu na donošenje odluka proizvođača automobilskih dijelova u Tajlandu u vezi s INCOTERMS pravilima. Ti faktori obuhvaćaju operativne troškove, suradnju i pregovaračku moć, znanje i razumijevanje te trajanje operacija. Ovi faktori čine osnovne kriterije za odabir INCOTERMS-a, koji su detaljnije podijeljeni u petnaest podkriterija. Istraživanje je pokazalo da su operativni troškovi

primarni i najvažniji kriterij koji proizvođači uzimaju u obzir pri odabiru INCOTERMS-a. Među potkriterijima operativnih troškova, godišnji proračun, troškovi prijevoza i vrijednost proizvoda bili su najvažniji. Znanje i razumijevanje, koje obuhvaća poznavanje međunarodne trgovine i INCOTERMS pravila, zauzelo je drugo mjesto. Manje važan bio je faktor suradnje i pregovaračke moći, koji uključuje pregovore, povjerenje između stranaka te internu suradnju. Trajanje operacija, podijeljeno u nekoliko potkriterija poput uvjeta plaćanja, razdoblja prijevoza i preuzimanja rizika, rangirano je niže u procesu razmatranja (Hajdukiewicz i Pera, 2021).

Među čimbenicima koji utječu na odabir INCOTERMS-a Stojanović i Ivetić (2020) obraćaju pozornost ne samo na udaljenost između zemalja, već i na BDP po glavi stanovnika i odluke nacionalne politike. Pravilo INCOTERMS ima za cilj podržati sektor transporta i osiguranja u domaćem gospodarstvu. Unal i Metin (2021) ispitali su čimbenike koji utječu na odabir INCOTERMS-a sa svrhom utvrđivanja potencijalnih razlika u načinu na koji utječu na izvoznike i uvoznike. U tu su svrhu analizirali pondere važnosti svakog faktora, koristeći Fuzzy Analytical Hierarchy Process (FAHP) i rangirali ih za obje strane. Autori su grupirali 13 podkriterija u tri glavna kriterija potvrđena od strane stručnjaka za vanjsku trgovinu koji su korišteni za konceptualizaciju modela studije. Glavni kriteriji i njima dodijeljeni podkriteriji bili su sljedeći:

1. kriterij prednosti resursa – uključujući potkriterije kao što su veličina poduzeća, karakteristike osoblja, odnosi s kupcima/dobavljačima, odnosi s špediterima,
2. kriterij učinkovitosti i troškova – uključuje potkriterije kao što su način prijevoza, način plaćanja, vrsta robe, cijena robe, cijena prijevoza,
3. kriterij legitimnog okruženja – pokriva sekundarne kriterije kao što su složenost prijevoza, rizici, carina/birokracija i udaljenost.

Unal i Metin (2021) su utvrdili da je ključni faktor koji utječe na odabir međunarodnih trgovinskih uvjeta, kako za izvoznike tako i za uvoznike, troškovi prijevoza, dok je veličina poduzeća manje važna. Različiti faktori poput odnosa s prijevoznicima, vrste robe, složenosti prijevoza i udaljenosti imali su različit utjecaj na odluke izvoznika i uvoznika. Na primjer, odnosi s prijevoznicima i udaljenost imali su veći utjecaj na izvoznike, dok su vrsta robe i složenost prijevoza više utjecali na uvoznike (Pavlić Skender, 2023). Općenito, troškovi su imali najveći utjecaj na odabir INCOTERMS-a, dok nije bilo značajnih razlika između odluka uvoznika i izvoznika, osim u nekoliko faktora (Hajdukiewicz i Pera, 2021).

Između ostalog, važno je da INCOTERMS pravila budu primijenjena sukladno njihovoj svrsi, na primjer, pomorski termini ne bi trebali biti korišteni za kontejnerski ili multimodalni prijevoz. Pravila INCOTERMS-a trebaju odražavati ulogu i obveze ugovornih strana u izvozu. Također, korištenjem softvera, tvrtka treba osigurati da je softversko rješenje prilagođeno za ispravnu interpretaciju INCOTERMS pravila i podršku u rukovanju njima. Odabir INCOTERMS-a trebao bi biti usklađen s ciljevima računovodstva i fakturiranja. Nadalje, tvrtka bi trebala uspostaviti ili pregledati postupke izračuna prodaje i nabave temeljene na INCOTERMS pravilima da bi osigurala pravilno vođenje poslovnih procesa (Hajdukiewicz i Pera, 2021).

Izbor pravila INCOTERMS omogućuje strateško donošenje odluka u pogledu logistike. Dakle, što se više kontroliraju logistički procesi uključeni u transakciju, to se bolje može odgovoriti na narudžbu kupca. To znači da brzina i efikasnost u obradi narudžbe postaju veći, što rezultira boljom uslugom za kupca i povećanim profitom za tvrtku. S tog stajališta, prodavatelju može biti povoljno kontrolirati sve procese vezane uz protok robe do točke isporuke. Međutim, ako je riječ o međunarodnoj transakciji umjesto domaće transakcije, potrebno je dodatno razmotriti ima li tvrtka mrežu za dostavu robe u inozemstvo i postoje li problemi vezani uz carinsko oslobođenje i carinu za uvoz. Ako nema problema s otpremom robe u inozemstvo ili carinskim oslobođenjem, potrebno je pokušati maksimizirati usluge kupcima direktnom kontrolom logističkog procesa, ali ako je to teško, preporučuje se korištenje C termina umjesto D termina. Postoje odgovarajuća pravila INCOTERMS, ovisno o datoj situaciji. Pametni otpremnici koriste odgovarajuća pravila kako bi smanjili rizik, poboljšali protok gotovine i iskoristili volumen. Za strategijsko korištenje pravila INCOTERMS potrebno je unaprijed razumjeti što svako pravilo znači i što obuhvaća. Pravila INCOTERMS mogu povećati profit, kontrolirati rizike i poboljšati upravljanje lancem opskrbe ako se pravilno koriste prema okolnostima (Yang, 2021).

U sljedećim potpoglavljima ovoga dijela rada nalazi se prikaz odabranih čimbenika izbora odgovarajuće ICOTERMS klauzule kao što su vrsta robe, lokacija isporuke, prijevoz i logistički uvjeti te rizici i troškovi.

3.1. Vrsta robe

Prilikom odabira odgovarajuće INCOTERMS klauzule, jedan od ključnih čimbenika jest vrsta robe koja se transportira. Različite vrste robe zahtijevaju različite uvjete prijevoza, rukovanja i

osiguranja. Na primjer, osjetljiva roba poput elektroničkih uređaja ili staklenih predmeta zahtijeva posebne mjere opreza tijekom prijevoza kako bi se izbjegla oštećenja. S druge strane, neosjetljiva roba poput robe široke potrošnje može biti manje zahtjevna u smislu posebnih mjera osiguranja ili opreznog rukovanja.

Stoga, prilikom odabira INCOTERMS klauzule, bitno je uzeti u obzir specifičnosti vrste robe koja se transportira kako bi se osiguralo da su ugovorne obveze i odgovornosti jasno definirane. Ovo uključuje i identifikaciju potencijalnih rizika povezanih s prijevozom određene vrste robe te osiguranje da su primijenjene odgovarajuće mjere kako bi se ti rizici minimalizirali ili u potpunosti eliminirali. Na taj način, odgovarajuća INCOTERMS klauzula može pružiti zaštitu i sigurnost kako prodavatelju, tako i kupcu, tijekom cijelog procesa međunarodne trgovine.

Različiti INCOTERMS izrazi mogu biti optimalniji za različite vrste robe i specifične zahtjeve isporuke. Na primjer, neke su INCOTERMS klauzule idealne za robu koja zahtijeva brzu ili hitnu isporuku, dok druge nisu. Također, za terete koji su vangabaritni (*engl.* Out of Gauge - OOG) i ne mogu stati u standardne kontejnere, FAS Incoterms može biti najprikladniji izbor. Ovaj pristup omogućuje bolje prilagođavanje logističkih procesa specifičnostima robe i uvjetima ugovora, što može rezultirati efikasnijim i uspješnijim međunarodnim poslovanjem (Legamart.com, 2024).

Prilikom razmatranja odabira INCOTERMS klauzule za izvoz i uvoz, bitno je uzeti u obzir način rukovanja, utovara i istovara robe tijekom transporta. Na primjer, različite vrste robe, poput rasute robe ili robe u kontejnerima, zahtijevaju različiti pristup u logističkim procesima, pa stoga neki INCOTERMS izrazi mogu biti prikladniji od drugih. Na primjer, INCOTERMS koji se odnose na rukovanje nepakiranom robom u rasutom stanju možda nisu prikladni za takav tip robe.

Također, ukoliko se isporučuje tehnološka roba ili proizvedena roba, razumno bi bilo odabrati INCOTERMS klauzulu koja uključuje osiguranje, kao što je CIF. Uzimajući u obzir specifičnosti robe i logističke zahtjeve, odabir odgovarajuće INCOTERMS klauzule omogućuje efikasno upravljanje međunarodnim poslovima i minimiziranje rizika tijekom prijevoza i dostave robe (eurosender.com, 2024).

Kada se odabiru INCOTERMS klauzule, važno je uskladiti ih s prirodom robe i načinom prijevoza koji se koristi. Primjerice, ako se šalje kvarljiva roba koja zahtijeva spremnike s kontroliranom temperaturom, ključno je izabrati INCOTERMS koji uključuje cijenu spremnika i svu potrebnu opremu. Slično tome, ako se koristi određeni način prijevoza poput zračnog prijevoza tereta, bitno je odabrati INCOTERMS koji odgovara specifičnim zahtjevima i ograničenjima tog načina prijevoza. Ova pažljiva usklađenost osigurava da su uvjeti ugovora prilagođeni potrebama robe i omogućuju glatko i sigurno obavljanje međunarodne trgovine (FasterCapital, 2024).

3.2. Lokacija isporuke

Kada se razmatra odabir odgovarajuće INCOTERMS klauzule, važno je uzeti u obzir lokaciju isporuke. Lokacija isporuke može značajno utjecati na logističke procese, troškove i pravne obveze u međunarodnoj trgovini. Na primjer, isporuka robe za krajnjeg kupca može zahtijevati dodatne korake kao što su organizacija prijevoza do njegove adrese ili ispunjavanje carinskih procedura za uvoz robe u određenu zemlju. S druge strane, isporuka robe na međunarodnu luku ili skladište može zahtijevati druge logističke aranžmane, poput angažiranja prijevoznika za daljnji prijevoz robe. Stoga je važno uzeti u obzir geografske, logističke i pravne aspekte lokacije isporuke prilikom odabira INCOTERMS klauzule. Razumijevanje specifičnosti lokacije isporuke omogućava prodavatelju i kupcu da jasno definiraju svoje obveze i odgovornosti u vezi s prijevozom i dostavom robe, što može spriječiti nesporazume i potencijalne probleme tijekom izvršenja ugovora.

Osim toga, lokacija isporuke može imati i šire implikacije na održivost poslovanja i ekološki utjecaj. Odabir lokacije isporuke koja je bliska tržištima ili korisnicima može smanjiti potrebu za dugim transportnim rutama i time smanjiti emisije stakleničkih plinova i troškove transporta. S druge strane, isporuka robe na udaljene lokacije može rezultirati većom potrošnjom goriva, većim emisijama i ekološkim troškovima.

Stoga, prilikom odabira INCOTERMS klauzule, važno je razmotriti i ekološke čimbenike povezane s lokacijom isporuke. Integriranje održivih praksi u proces lanca opskrbe može doprinijeti smanjenju negativnog utjecaja na okoliš i promicanju društvene odgovornosti tvrtke. Također, fokus na održivost može biti i strategija diferencijacije na tržištu i privlačenje ekološki osviještenih kupaca. U konačnici, usklađivanje lokacije isporuke s održivim praksama može donijeti dugoročne koristi kako za tvrtku tako i za okoliš.

3.3. Prijevoz i logistički uvjeti

Prilikom odabira odgovarajuće INCOTERMS klauzule, nužno je uzeti u obzir prijevoz i logističke uvjete koji su povezani s transportom robe. Vrsta prijevoza, udaljenost isporuke, kao i posebni zahtjevi logističkog lanca, sve su to faktori koji mogu utjecati na izbor odgovarajuće klauzule. Primjerice, za duge međunarodne putove, uključujući i pomorski transport, INCOTERMS klauzule poput FOB ili CIF mogu biti prikladnije, dok za brže i manje složene putove, poput zračnog prijevoza, mogu biti prikladnije klauzule poput EXW ili DAP. Logistički uvjeti poput skladištenja, manipulacije i osiguranja robe također igraju važnu ulogu u odabiru klauzule. INCOTERMS klauzule jasno definiraju odgovornosti prodavatelja i kupca u vezi s ovim logističkim procesima, pružajući strukturirani okvir za upravljanje prijevozom i povezanim aktivnostima. Stoga je ključno pažljivo razmotriti sve aspekte prijevoza i logističkih uvjeta kako bi se osiguralo da odabrana INCOTERMS klauzula odgovara specifičnim potrebama i zahtjevima u kontekstu konkretne međunarodne trgovinske transakcije.

Osim toga, prilikom odabira odgovarajuće INCOTERMS klauzule, važno je uzeti u obzir i pravne aspekte koji su povezani s odabranim načinom prijevoza i logističkim uvjetima. Različite zemlje imaju različite zakonske regulative i pravila koja se odnose na međunarodnu trgovinu i prijevoz robe. Stoga je bitno provjeriti kako odabrana klauzula odgovara pravnim zahtjevima zemalja izvoza i uvoza te osigurati da su sve potrebne formalnosti i dokumentacija adekvatno pokrivena. Uzimanje pravnih aspekata u obzir pridonosi smanjenju rizika od pravnih problema i osigurava da se trgovinska transakcija odvija u skladu s relevantnim zakonima i propisima. Integracija pravnog aspekta u proces odabira INCOTERMS klauzule dodatno osnažuje stranke u ugovoru i doprinosi uspješnom izvršenju međunarodne trgovine.

Neke INCOTERMS klauzule su specifične za određene načine prijevoza, poput pomorskog prijevoza, dok se ostale primjenjuju na bilo koji način prijevoza. Primjerice, INCOTERMS kao što su FAS, FOB, CFR ili CIF namijenjeni su prijevozu morem i unutarnjim vodama. Za zračni prijevoz, klauzule poput EXW, CIP, CPT, DDP i DAP mogu biti prikladne. Odabir odgovarajućeg INCOTERMS-a koji je usklađen s načinom prijevoza može spriječiti kašnjenja i olakšati procese logistike i dostave (Legamart.com, 2024).

3.4. Rizici i troškovi

Kod odabira odgovarajuće INCOTERMS klauzule, važno je detaljno analizirati rizike i troškove koji su povezani s prijevozom robe. Gubitak, oštećenje ili kašnjenje u isporuci robe mogu imati značajan utjecaj na poslovanje u međunarodnoj trgovini. Na primjer, nedostavljeni proizvodi mogu rezultirati nezadovoljstvom kupca ili čak gubitkom povjerenja u poslovnog partnera.

Osim toga, troškovi prijevoza, osiguranja, carina i manipulacije robom moraju biti transparentno definirani kako bi se izbjegli nesporazumi i eventualni sporovi između ugovornih strana. Nejasnoće u vezi s troškovima mogu dovesti do financijskih gubitaka i smanjenja profitabilnosti poslovanja. INCOTERMS klauzule pružaju strukturirani okvir za jasnu raspodjelu odgovornosti i troškova između prodavatelja i kupca, što pomaže u minimiziranju potencijalnih rizika i konflikata tijekom cijelog procesa međunarodne trgovine. U konačnici, temeljito razumijevanje rizika i troškova te primjena odgovarajućih INCOTERMS klauzula ključno je za uspješno vođenje međunarodnih trgovinskih transakcija i održavanje dugoročnih poslovnih odnosa. INCOTERMS kao što su CPT i CIP ne omogućuju uvozniku potpunu kontrolu nad operacijama i troškovima. U tim klauzulama, uvoznik preuzima odgovornost za robu nakon što stigne na odredište. Međutim, u INCOTERMS-u kao što je Ex Works, uvoznik ima veći stupanj kontrole nad robom u usporedbi s prodavačem (Legamart.com, 2024).

INCOTERMS ima značajan utjecaj na konačni trošak transakcije, budući da prodavatelj može uključiti dodatne troškove poput prijevoza, osiguranja i carinjenja u Incoterms. Stoga je ključno uzeti u obzir sveukupni trošak transakcije i odabrati Incoterm koji jasno definira raspodjelu troškova. Na primjer, za kupce koji žele izbjeći dodatne troškove, najbolja opcija može biti Incoterm koji obuhvaća sve troškove do određene točke.

INCOTERMS također određuju odgovornost kupca i prodavatelja u vezi s rizikom i osiguranjem. Dok neki INCOTERMS zahtijevaju da prodavatelj osigura robu, drugi tu odgovornost prebacuju na kupca. Stoga je bitno procijeniti razinu rizika koju ste spremni preuzeti te odabrati Incoterm koji odgovara vašoj toleranciji prema riziku. Na primjer, za kupce koji žele minimalizirati rizik, najbolja opcija može biti odabir Incoterm-a koji uključuje osiguranje (FasterCapital, 2024).

4. EMPIRIJSKO ISTRAŽIVANJE ODREDNICA ODABIRA INCOTERMS KLAUZULA U MEĐUNARODNOM TRANSPORTU ROBE

4.1. Pregled postojećih istraživanja

U okviru međunarodne trgovine, INCOTERMS klauzule igraju ključnu ulogu u standardizaciji pravila i odgovornosti između kupaca i prodavatelja. Ovi radovi pružaju dubok uvid u različite aspekte primjene i značaja INCOTERMS klauzula, pokrivajući širok spektar tema od njihovih povijesnih korijena do suvremenih promjena i praktičnih implikacija.

Hasanica (2023) ističe ključnu ulogu INCOTERMS klauzula u unapređenju učinkovitosti i sigurnosti međunarodne trgovine. Naglašava kako su ove klauzule evoluirale iz prvobitnih trgovačkih običaja u standardizirani pravni okvir koji omogućuje jasno definiranje odgovornosti između kupca i prodavatelja. Primjena INCOTERMS klauzula smanjuje rizik od nesporazuma i osigurava jednaka pravila za sve sudionike u trgovini, čime se olakšava sklapanje ugovora i poboljšava ukupna učinkovitost međunarodnih trgovačkih transakcija. Jedan od ključnih nalaza rada je značaj pravilne primjene INCOTERMS klauzula za smanjenje troškova i rizika u međunarodnoj trgovini. Ove klauzule ne samo da standardiziraju trgovinske prakse, već također pružaju pravni okvir koji je fleksibilan i prilagodljiv različitim vrstama trgovačkih transakcija. To omogućuje trgovcima širom svijeta da djeluju unutar istih pravila, što rezultira povećanjem transparentnosti i predvidljivosti u međunarodnoj trgovini.

Stojanović, Veličković i Ivetić (2018) su istraživali upotrebu INCOTERMS klauzula među srpskim izvoznima i uvoznima u trgovini s susjednim zemljama. U radu su analizirane i sličnosti i razlike u korištenju ovih klauzula u različitim trgovačkim odnosima, ali i identificirani ključni faktori koji utječu na izbor specifičnih klauzula. Subjektivne karakteristike trgovinskih partnera, poslovno okruženje, kao i geografske i logističke mogućnosti i prepreke značajno utječu na izbor INCOTERMS klauzula. Postoji značajna razlika u izboru klauzula među zemljama u regiji, što ukazuje na potrebu za prilagodljivim i fleksibilnim pristupom u primjeni ovih pravila. Određeni INCOTERMSi su popularniji zbog specifičnih trgovinskih praksi i logističkih preferencija u različitim zemljama. Ovi nalazi mogu pomoći trgovcima i donositeljima odluka u razumijevanju i optimizaciji njihovih trgovinskih strategija, posebno u kontekstu regionalne trgovine.

Magnus i Piltz (2021) istražuju ulogu i značaj INCOTERMS klauzula u međunarodnoj prodaji, fokusirajući se na njihovu praktičnu primjenu i utjecaj na globalne trgovinske prakse. Autori objašnjavaju kako su INCOTERMS klauzule razvijene kao standardizirani izrazi koji olakšavaju sklapanje međunarodnih ugovora i smanjuju rizik od nesporazuma. U radu se naglašava da su najpoznatije i najčešće korištene klauzule INCOTERMS, koje pružaju zajedničko razumijevanje tipičnih prava i obveza stranaka u međunarodnim ugovorima o prodaji. Ključni nalazi rada uključuju ulogu INCOTERMS klauzula u smanjenju administrativnog opterećenja i troškova, jer omogućuju jasno definiranje odgovornosti između kupca i prodavatelja. Magnus i Piltz (2021) ističu da pravilna primjena ovih klauzula može značajno doprinijeti uspješnom provođenju međunarodnih trgovačkih transakcija, čime se povećava transparentnost i predvidljivost u poslovanju.

Kim (2022) provodi komparativnu analizu između INCOTERMS 2010 i INCOTERMS 2020, ističući nekoliko ključnih promjena koje su uvedene u novom izdanju. Jedan od glavnih nalaza je da INCOTERMS 2020 uvodi jasnije i preciznije definicije odgovornosti između kupaca i prodavatelja, što smanjuje mogućnost nesporazuma i pravnih sporova u međunarodnim trgovačkim transakcijama. Na primjer, neke promjene uključuju prilagodbe u uvjetima dostave i preuzimanja rizika, što omogućava trgovcima bolju prilagodbu specifičnim logističkim potrebama. Dodatno, INCOTERMS 2020 donosi poboljšane smjernice za uporabu različitih klauzula u praksi, omogućujući trgovcima da odaberu najprikladnije uvjete za svoje specifične transakcije. Kim (2022) također ističe da ove promjene odražavaju suvremene logističke prakse i bolje odgovaraju potrebama globalne trgovine, čime se poboljšava ukupna učinkovitost i sigurnost međunarodnih trgovačkih operacija.

Studija Sheikh i sur. (2024) s ima za cilj duboko razumijevanje procesa odabira međunarodnih komercijalnih uvjeta (INCOTERMS) od strane malih i srednjih poduzeća (SME) u Bangladešu i identificiranje ključnih faktora koji utječu na njihov izbor. Autori istražuju nesklad između literature i stvarne industrijske prakse kako bi donosioci politika i trgovci mogli donositi informiranije odluke u ovom pogledu. Studija koristi mješovitu metodologiju. U početku identificira 20 faktora koji utječu na odabir INCOTERMS-a, uključujući troškove, raspodjelu rizika, osiguranje i logističke zahtjeve. Kroz anketiranje i analizu slučajeva, autori pokazuju kako izvoznici i uvoznici mogu optimizirati svoje trgovinske operacije pažljivim odabirom odgovarajućih INCOTERMS-a. Rezultati sugeriraju da razumijevanje i pravilna primjena ovih uvjeta mogu značajno smanjiti troškove i rizike povezane s međunarodnom trgovinom.

Malfliet (2011) istražuje kako odabrati odgovarajući INCOTERM 2010 u skladu s načinom prijevoza. Analizira specifične INCOTERMS za različite vrste prijevoza, uključujući pomorski, cestovni, željeznički i zračni prijevoz. U radu se naglašava važnost usklađivanja INCOTERMS-a s logističkim potrebama i karakteristikama prevožene robe kako bi se osigurala što veća učinkovitost i sigurnost u međunarodnoj trgovini. Rad također pruža smjernice za praktičnu primjenu INCOTERMS-a u različitim scenarijima. Na primjer, Malfliet (2011) objašnjava kako se određeni INCOTERMS, poput FOB i CIF, bolje koriste za pomorski prijevoz, dok su drugi termini, kao što su FCA i DAP, prikladniji za višemodalne transporte.

4.2. Metodologija istraživanja

U ovom dijelu rada opisana je metodologija koja će biti korištena za empirijsko istraživanje odrednica odabira INCOTERMS klauzula u međunarodnom transportu robe. Cilj istraživanja je identificirati ključne čimbenike koji utječu na odluke izvoznika i uvoznika prilikom odabira odgovarajuće INCOTERMS klauzule. Istraživanje je provedeno primjenom kvantitativnih metoda pri čemu je kao primarni instrument za prikupljanje podataka korišten anketni upitnik. Strukturirani anketni upitnik distribuiran je među zaposelnima u špediterskim i transportnim poduzeća kako bi se dobili relevantni podaci o njihovim preferencijama i iskustvima s odabirom INCOTERMS klauzula.

Strukturirani anketni upitnik sastoji se od šest sekcija, pri čemu svaka sekcija pokriva specifične aspekte procesa odabira INCOTERMS klauzula. Prva sekcija, posvećena troškovima, sadrži 5 pitanja koja ispituju sudionike o njihovim iskustvima i važnosti troškova u odabiru INCOTERMS klauzula. Druga sekcija obuhvaća 4 pitanja usmjerena na procjenu rizika vezanih uz različite INCOTERMS klauzule. Treća sekcija fokusira se na vrstu robe s 3 pitanja koja istražuju kako različite vrste robe utječu na izbor klauzula. Četvrta sekcija, koja se odnosi na prijevozne i logističke uvjete, sadrži 4 pitanja koja procjenjuju utjecaj tih uvjeta na izbor INCOTERMS klauzula. Peta sekcija pokriva lokaciju isporuke kroz 3 pitanja, dok posljednja, šesta sekcija, sadrži 5 tvrdnji koje sudionici trebaju rangirati prema važnosti. Detaljniji pregled strukture upitnika nalazi se u Prilogu 1.

4.3. Rezultati istraživanja

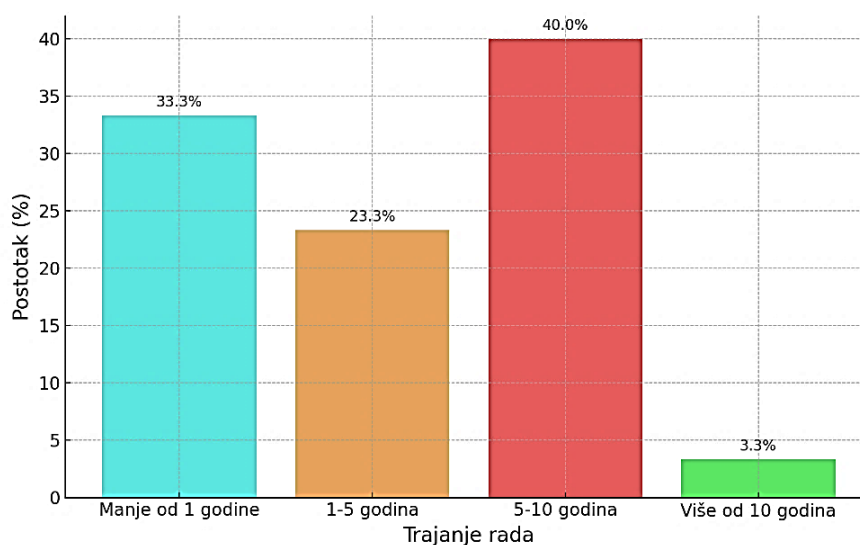
U ovom potpoglavlju prikazani su rezultati anketnog istraživanja provedenog među zaposlenicima špediterskih i transportnih poduzeća, a usmjerenog na analizu korištenja i percepcije INCOTERMS klauzula.

U anketi je sudjelovalo ukupno 30 ispitanika iz različitih tvrtki koje djeluju u sektoru logistike i transporta. Među sudionicima su poznate tvrtke poput RALU Logistika d.o.o., koja se bavi hladnim lancem distribucije, te AVB Group d.o.o., specijalizirana za međunarodni transport i špediciju. Također su sudjelovale tvrtke kao što su Agrologistic d.o.o., koja pruža logističke usluge u poljoprivredi, te Cargo-Partner d.o.o., koja nudi integrirane transportne i logističke usluge. Osim velikih logističkih tvrtki, u istraživanju su sudjelovali i manji specijalizirani prijevoznici poput Transporti Domjančić d.o.o. i Auto Klarić, čime je omogućeno prikupljanje podataka iz različitih segmenata industrije, uključujući špediciju, prijevoz robe i logistiku.

U anketi su sudjelovali zaposlenici iz različitih sektora poduzeća, čime je obuhvaćen širok spektar poslovnih pozicija. Cilj ove ankete bio je prikupiti mišljenja i stavove zaposlenika kako bi se dobio uvid u njihova iskustva, izazove s kojima se susreću, te eventualne prijedloge za poboljšanje poslovnih procesa. Sudionici ankete dolaze iz različitih hijerarhijskih razina, uključujući upravljačke, operativne i specijalizirane funkcije unutar poduzeća. Ova raznolikost omogućila je temeljitu analizu situacije iz više perspektiva, što doprinosi relevantnosti dobivenih rezultata.

Grafikon 1 prikazuje distribuciju zaposlenika prema duljini radnog staža u organizaciji. Na temelju prikupljenih podataka, analiziran je postotak zaposlenika unutar četiri različite kategorije trajanja rada: manje od jedne godine, 1-5 godina, 5-10 godina, te više od 10 godina. Ova analiza pruža uvid u strukturu radne snage prema iskustvu, što može pomoći u identificiranju uzoraka zadržavanja zaposlenika i rotacije unutar organizacije.

Grafikon 1. Dužina rada u špediterskoj ili transportnoj industriji

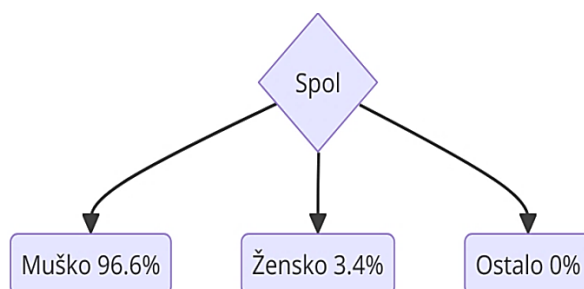

Izvor: Izrada autora prema rezultatima ankete

Iz grafikona 1 je vidljivo da najveći postotak zaposlenika ima između 5 i 10 godina radnog staža (40%), dok manji, ali značajan dio zaposlenika (33,3%) radi manje od jedne godine. Zaposlenici s 1-5 godina radnog iskustva čine 23,3% uzorka, dok samo 3,3% zaposlenika ima više od 10 godina staža. Ovi rezultati mogu ukazivati na trendove zadržavanja zaposlenika u organizaciji, pri čemu se većina zaposlenika nalazi u srednjem rasponu radnog staža (5-10 godina), dok je manji postotak zaposlenika s dugotrajnim stažem (više od 10 godina). Ovi podaci mogu poslužiti kao temelj za daljnje istraživanje uzroka niskog postotka dugotrajno zaposlenih radnika i visoke fluktuacije u kategorijama s kraćim radnim stažem.

Grafikon 2 prikazuje spolnu strukturu sudionika prikazanih u postotcima. Cilj ove vizualizacije je jasnije predstaviti udio muških, ženskih i ostalih ispitanika, čime se dobiva bolji uvid u raspodjelu spola unutar analizirane grupe.

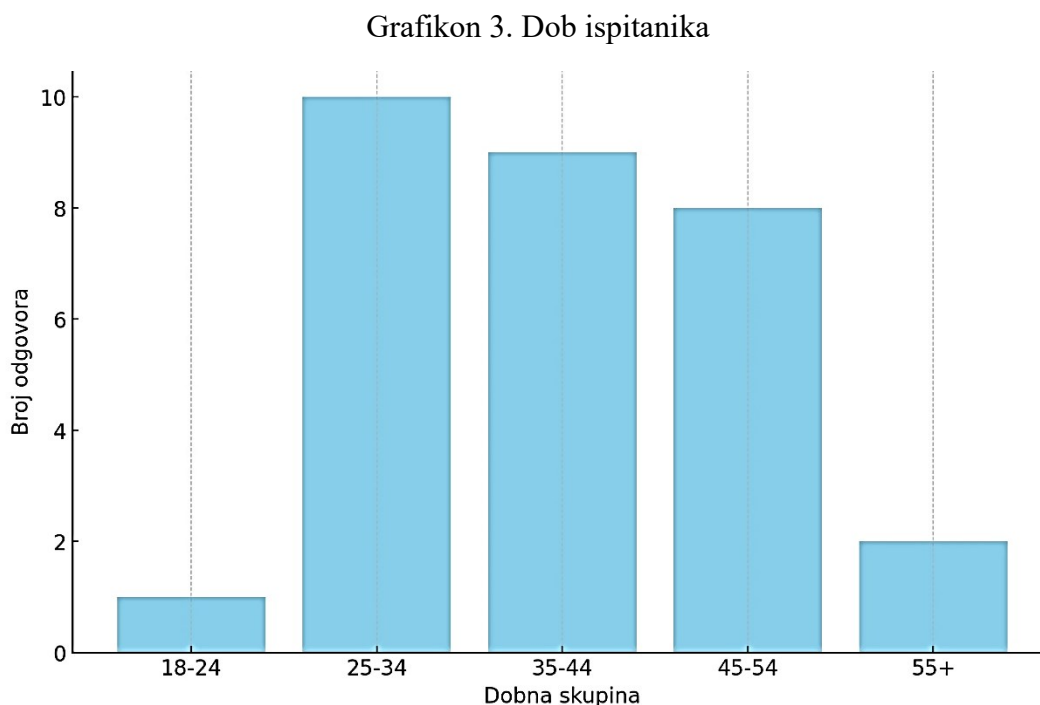
Grafikon 2. Spol ispitanika

Izvor: Izrada autora prema rezultatima ankete

Na temelju prikazanih podataka uočava se kako je glavnina ispitanika muškog spola (96,6%), dok je udio ženskih sudionika znatno manji, iznosi 3,4%. Kategorija "Ostalo" nije zabilježena. Ovi podaci vizualno naglašavaju neravnomjernu spolnu raspodjelu unutar analizirane grupe.

Grafikon 3 vizualizira raspodjelu odgovora prema dobnim skupinama ispitanika. Grafikon je osmišljen kako bi jasno prikazao broj odgovora u svakoj definiranoj dobnj kategoriji, omogućujući detaljan uvid u demografsku strukturu promatranih podataka. Dobne skupine su raspoređene na x-osi, dok y-osa prikazuje apsolutni broj odgovora unutar svake skupine. Ovaj način prikaza omogućuje jednostavnu usporedbu i identifikaciju dobnih kategorija s najvećom i najmanjom zastupljenošću.

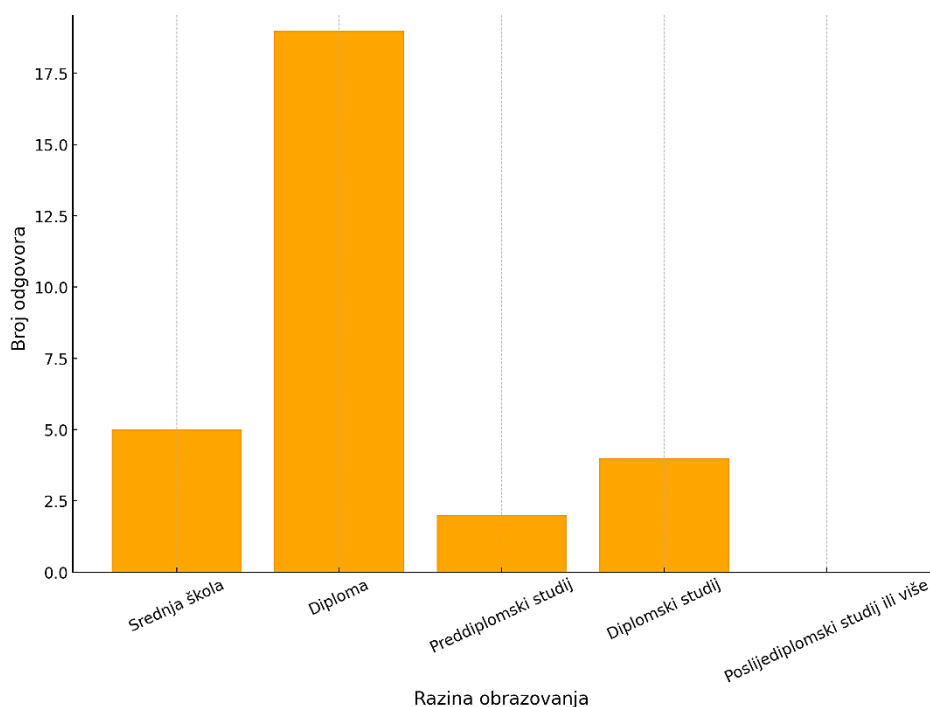

Izvor: Izrada autora prema rezultatima ankete

Analiza grafikona 3 otkriva se nekoliko ključnih uvida u dobnu distribuciju ispitanika. Najveća zastupljenost primjetna je u dobnj skupini 25-34 godine, koja čini 33,3% ukupnog uzorka, što ukazuje na dominaciju mlađe odrasle populacije u uzorku. Slijede dobnj skupine 35-44 i 45-54 godina s udjelima od 30% i 26,7% respektivno. Manji broj odgovora zabilježen je u dobnj skupini 55+ godina, koja čini 6,7% uzorka, dok je najmanje ispitanika zabilježeno u dobnj skupini 18-24 godine, s udjelom od 3,3%.

Na sljedećem grafu prikazana je raspodjela odgovora prema razinama obrazovanja ispitanika. Isti jasno vizualizira broj odgovora unutar svake od pet obrazovnih kategorija, omogućujući detaljan uvid u obrazovnu strukturu analiziranog uzorka.

Grafikon 4. Obrazovanje ispitanika

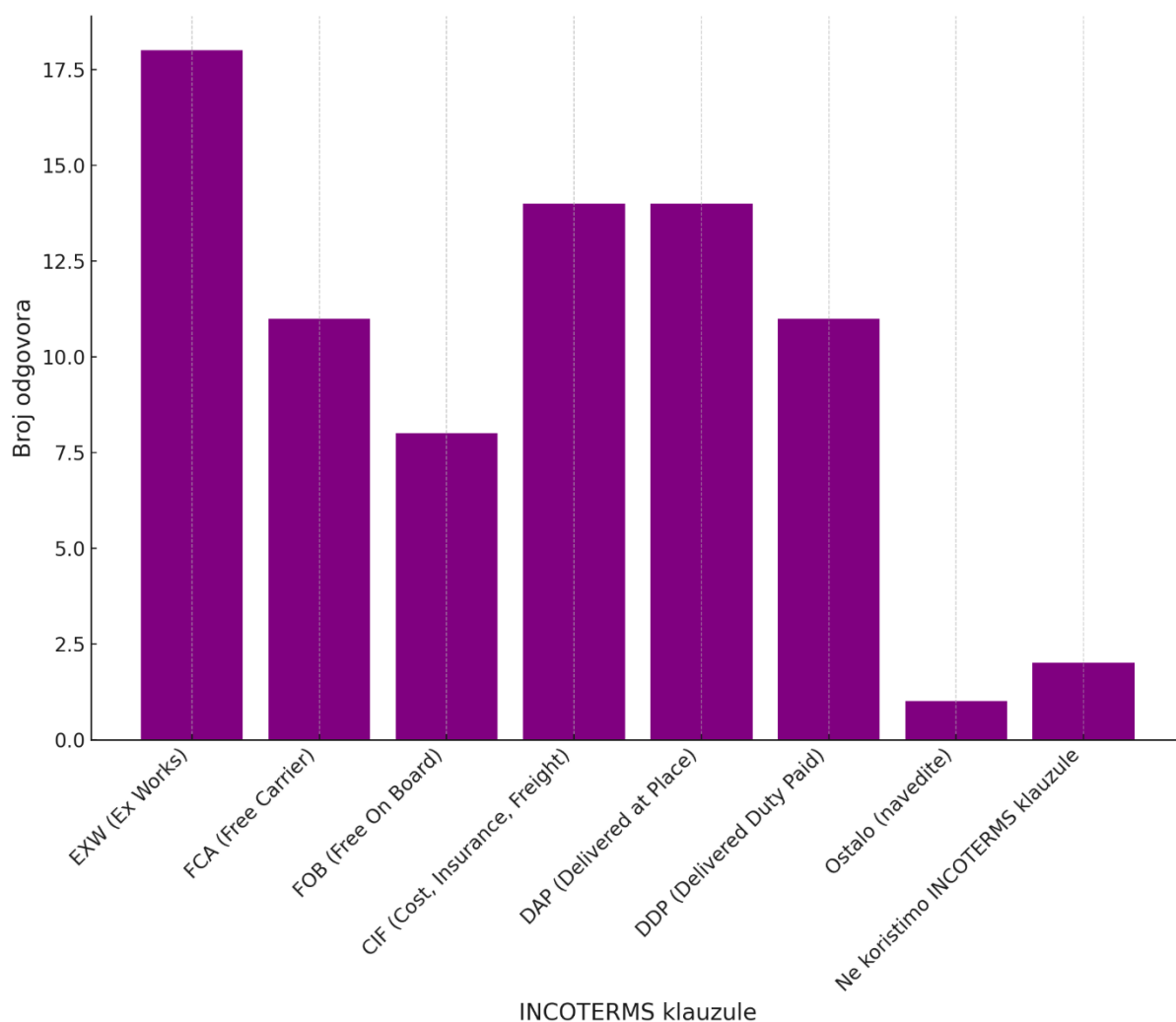

Izvor: Izrada autora prema rezultatima ankete

Grafikon 4 pokazuje da najveći broj ispitanika ima diplomu, što čini značajan udio ukupnog uzorka. Manje zastupljene obrazovne kategorije uključuju srednju školu, preddiplomski studij, te diplomski studij, dok poslijediplomski studij ili viša razina obrazovanja nisu zastupljeni među ispitanicima. Ova raspodjela ukazuje na dominantnu obrazovnu strukturu unutar analiziranog uzorka, što može imati implikacije za interpretaciju daljnjih rezultata istraživanja.

Grafikon 5 prikazuje učestalost korištenja različitih INCOTERMS klauzula u poslovnim transakcijama ispitanika. U dijagramu su vertikalnim stupcima predstavljene različite klauzule, omogućujući jednostavnu usporedbu broja odgovora za svaku od njih.

Grafikon 5. Učestalost korištenja INCOTERMS klauzula u poslovnim transakcijama

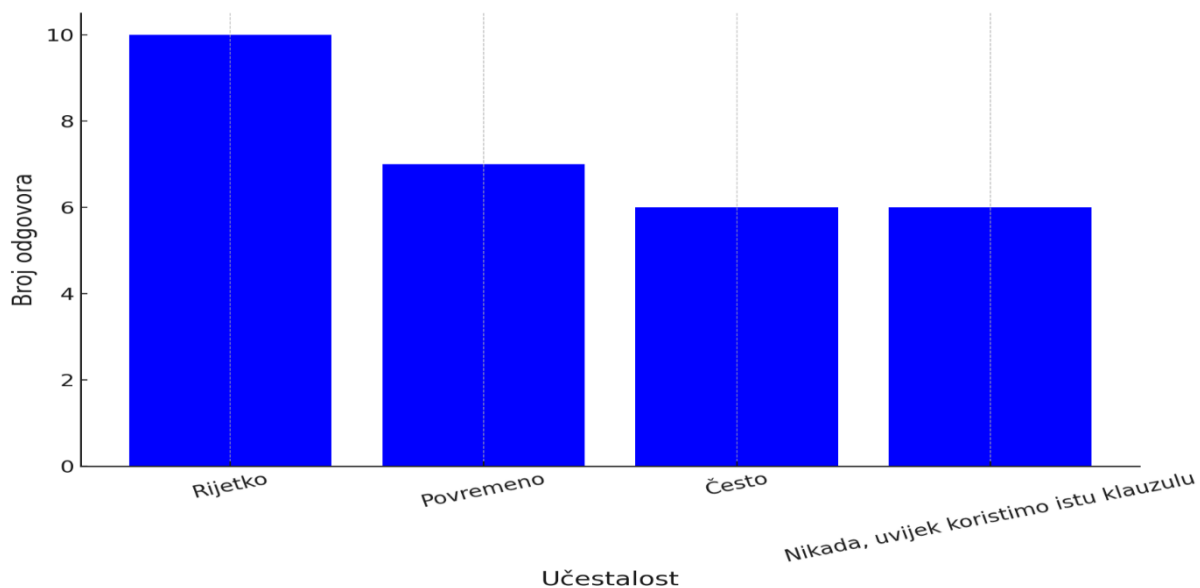

Izvor: Izrada autora prema rezultatima ankete

Na temelju podataka prikazanih na grafikonu 5 može se zaključiti da je klauzula 'EXW (Ex Works)' najčešće korištena među ispitanicima. Ostale klauzule poput 'CIF (Cost, Insurance, Freight)', 'DAP (Delivered at Place)' i 'DDP (Delivered Duty Paid)' također su često korištene, dok se 'FOB (Free On Board)' i 'Ostalo (navedite)' rjeđe koriste. Ovaj grafikon jasno ukazuje na preferencije ispitanika prema određenim klauzulama u poslovnim transakcijama, što može biti relevantno za daljnje istraživanje i analizu.

Na grafikonu 6 prikazana je učestalost mijenjanja INCOTERMS klauzula u poslovnim transakcijama. Grafikon je osmišljen kako bi jasno prikazao broj odgovora za svaku kategoriju učestalosti, omogućujući jednostavnu usporedbu između različitih odgovora.

Grafikon 6. Koliko često ispitanici mijenjaju INCOTERMS klauzule u transakcijama

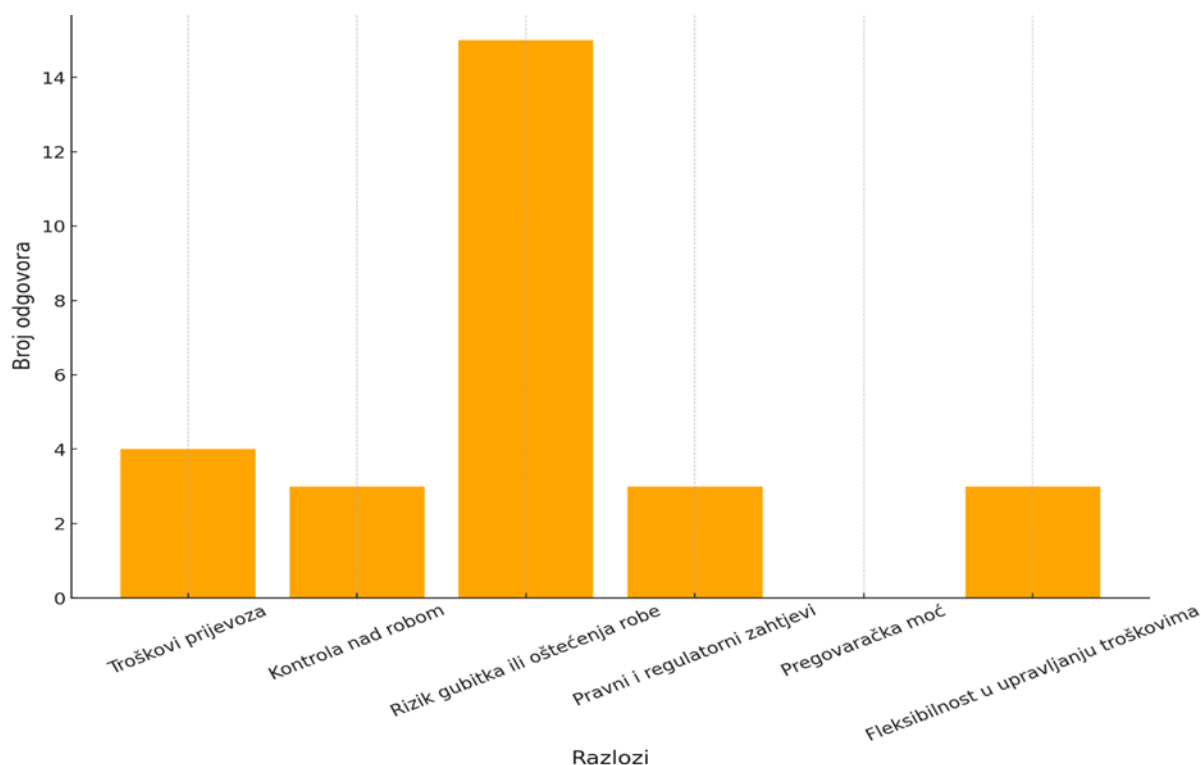

Izvor: Izrada autora prema rezultatima ankete

Analizom podataka prikazanih na grafikonu 6 može se uočiti kako većina ispitanika rijetko mijenja INCOTERMS klauzule u svojim transakcijama, dok manji broj ispitanika često ili povremeno vrši izmjene. Također, značajan dio ispitanika nikada ne mijenja klauzulu, koristeći uvijek istu. Ovaj grafikon jasno ukazuje na raznolikost u pristupu prema korištenju INCOTERMS klauzula u transakcijama, što može biti ključno za razumijevanje poslovne prakse unutar uzorka ispitanika.

Grafikon 7 prikazuje glavne razloge zbog kojih ispitanici biraju određene INCOTERMS klauzule u svojim transakcijama, a omogućuje jasan pregled i usporedbu najvažnijih faktora koji utječu na odabir klauzula.

Grafikon 7. Glavni razlozi za odabir određene INCOTERMS klauzule u transakcijama

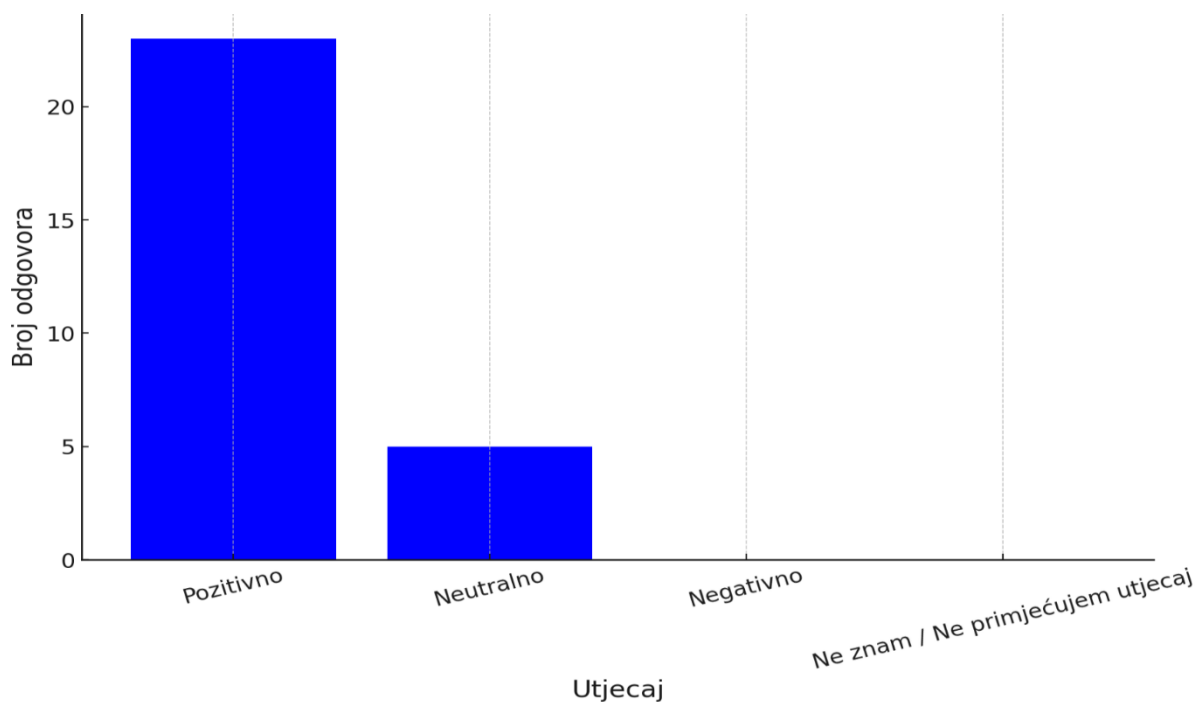

Izvor: Izrada autora prema rezultatima ankete

Na grafikonu 7 može se uočiti kako najveći broj ispitanika kao glavni razlog odabira INCOTERMS klauzula navodi rizik gubitka ili oštećenja robe, što jasno dominira u usporedbi s ostalim razlozima. Ostali razlozi, poput troškova prijevoza, kontrole nad robom, te pravnih i regulatornih zahtjeva, također su značajni, ali u manjoj mjeri. Pregovaračka moć se pokazala kao najmanje važan faktor među ispitanicima, dok fleksibilnost u upravljanju troškovima također igra važnu ulogu za dio ispitanika. Ovi rezultati pružaju uvid u ključne faktore koje ispitanici uzimaju u obzir prilikom odabira odgovarajućih INCOTERMS klauzula.

Grafikon 8 prikazuje percepciju ispitanika o utjecaju odabranih INCOTERMS klauzula na njihovu konkurentsku poziciju na tržištu. Rezultati su kategorizirani u četiri skupine: pozitivno, neutralno, negativno i 'ne znam/ne primjećujem utjecaj'.

Grafikon 8. Stav ispitanika o utjecaju odabrane INCOTERMS klauzule na konkurentsku poziciju na tržištu

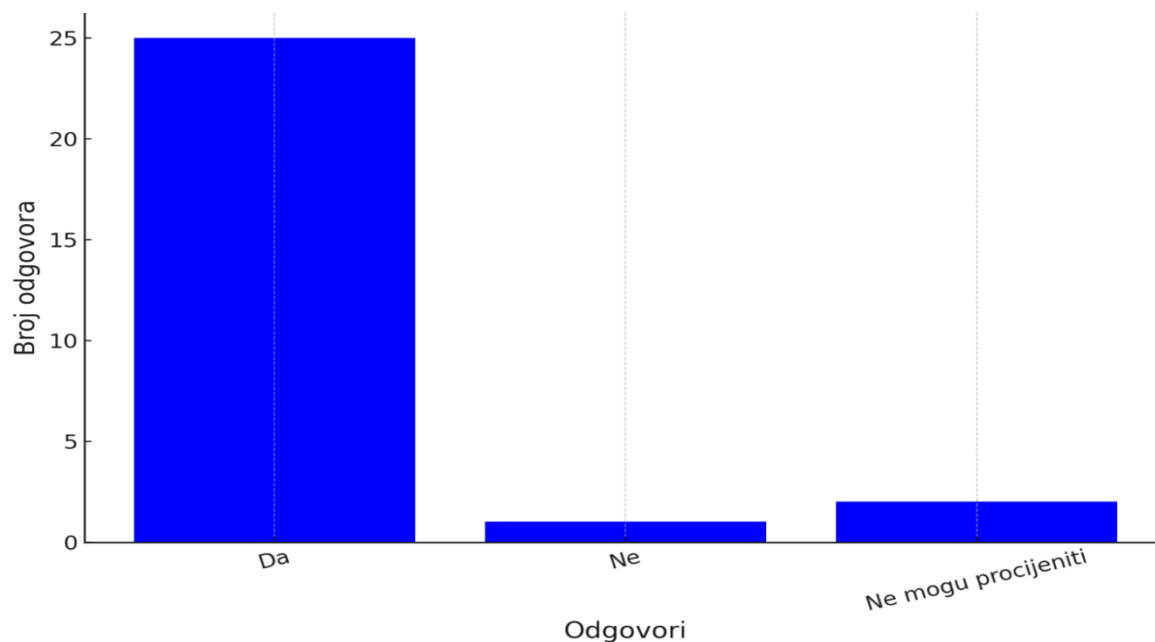

Izvor: Izrada autora prema rezultatima ankete

Većina ispitanika vjeruje da odabrane INCOTERMS klauzule pozitivno utječu na njihovu konkurentsku poziciju, dok manji broj ispitanika ima neutralan stav prema ovom pitanju. Niti jedan ispitanik nije izrazio mišljenje da INCOTERMS klauzule negativno utječu na konkurentsku poziciju, što ukazuje na opće prihvaćanje i povjerenje u ove klauzule kao alat za poboljšanje tržišne pozicije.

Na grafikonu 9 prikazana su mišljenja ispitanika o povezanosti odabranih INCOTERMS klauzula s većom profitabilnošću njihovog poduzeća. Rezultati su grupirani u tri kategorije: 'Da', 'Ne' i 'Ne mogu procijeniti'.

Grafikon 9. Povezanost INCOTERMS klauzula s većom profitabilnošću poduzeća

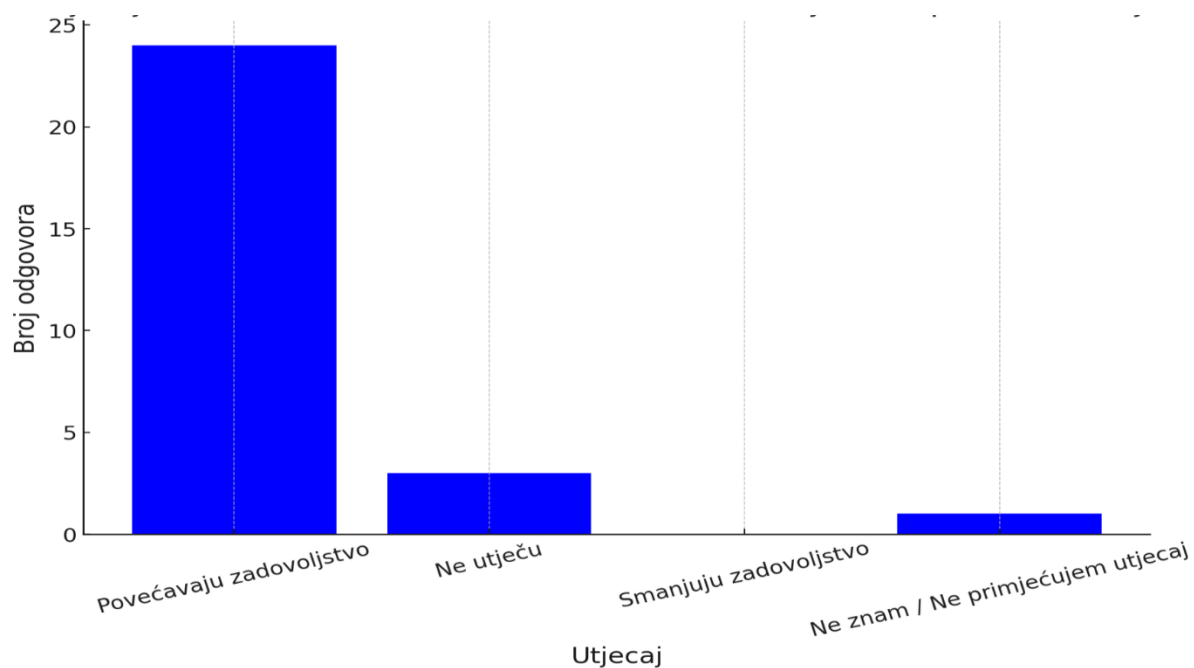

Izvor: Izrada autora prema rezultatima ankete

Većina ispitanika smatra da odabrane INCOTERMS klauzule imaju pozitivan utjecaj na profitabilnost njihovog poduzeća. Manji broj ispitanika ne može procijeniti njihov utjecaj, dok samo jedan ispitanik smatra da klauzule nisu povezane s većom profitabilnošću. Ovi rezultati ukazuju na visoku razinu povjerenja u INCOTERMS klauzule kao faktor koji doprinosi financijskom uspjehu poduzeća.

Utjecaj odabranih INCOTERMS klauzula na zadovoljstvo kupaca i dobavljača prema mišljenju ispitanika prikazan je na grafikonu 10. Rezultati su kategorizirani u četiri skupine: 'Povećavaju zadovoljstvo', 'Ne utječu', 'Smanjuju zadovoljstvo' i 'Ne znam / Ne primjećujem utjecaj'.

Grafikon 10. Utjecaj INCOTERMS klauzula na zadovoljstvo kupaca i dobavljača

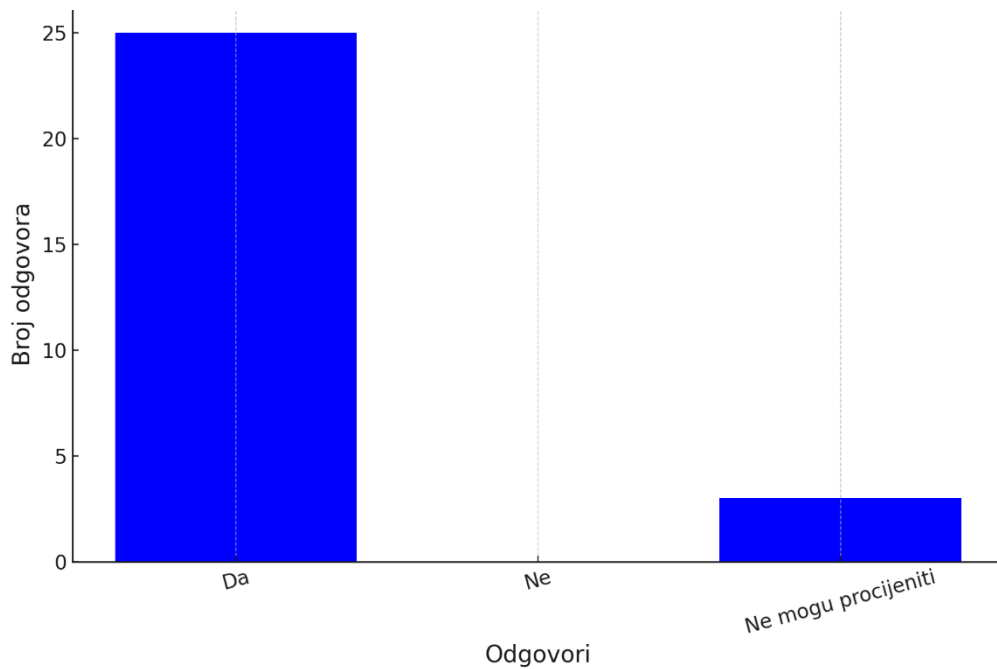

Izvor: Izrada autora prema rezultatima ankete

Analiza grafikona 10 pokazuje da velika većina ispitanika smatra da odabrane INCOTERMS klauzule povećavaju zadovoljstvo njihovih kupaca i dobavljača. Manji broj ispitanika smatra da klauzule nemaju utjecaj na zadovoljstvo, dok nitko od ispitanika ne vjeruje da smanjuju zadovoljstvo. Ovi rezultati upućuju na pozitivnu percepciju utjecaja INCOTERMS klauzula na odnose s kupcima i dobavljačima, što može biti ključno za dugoročne poslovne odnose.

Na grafikonu 11 prikazana su mišljenja ispitanika o tome jesu li odabrane INCOTERMS klauzule povezane s boljom kontrolom nad operativnim rizicima. Rezultati su prikazani u tri kategorije: 'Da', 'Ne' i 'Ne mogu procijeniti'.

Grafikon 11. Povezanost INCOTERMS klauzula s boljom kontrolom nad operativnim rizicima

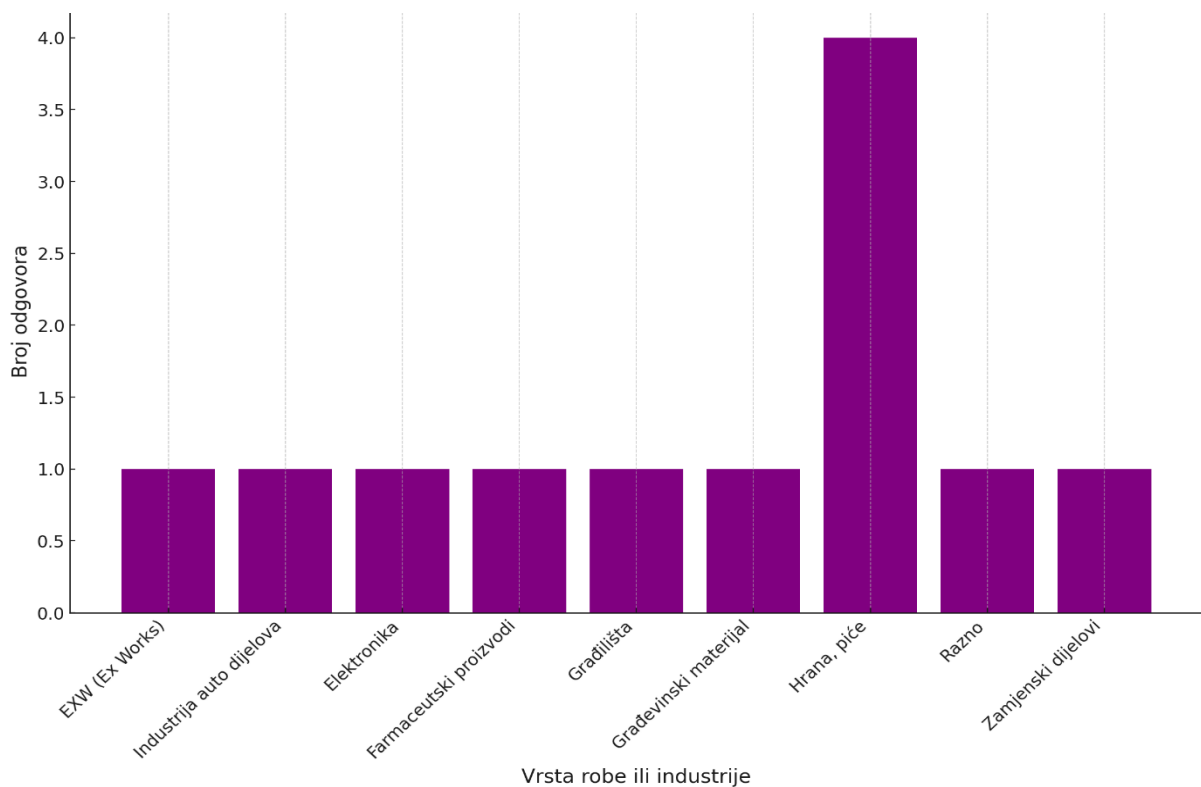

Izvor: Izrada autora prema rezultatima ankete

Većina ispitanika smatra da odabrane INCOTERMS klauzule zaista pomažu u boljoj kontroli nad operativnim rizicima, dok manji broj ispitanika nije mogao procijeniti njihov utjecaj. Nitko od ispitanika nije izrazio mišljenje da klauzule nisu povezane s boljom kontrolom nad rizicima. Ovi rezultati ukazuju na visok stupanj povjerenja u INCOTERMS klauzule kao alat za upravljanje operativnim rizicima.

Na grafikonu 12 prikazane su vrste robe ili industrije koje obično zahtijevaju specifične INCOTERMS klauzule prema mišljenju ispitanika. Prikazane su različite kategorije proizvoda i industrija, omogućujući usporedbu koliko često se za pojedine vrste robe koriste specifične klauzule."

Grafikon 12. Vrsta robe ili industrije koja zahtijeva specifične INCOTERMS klauzule

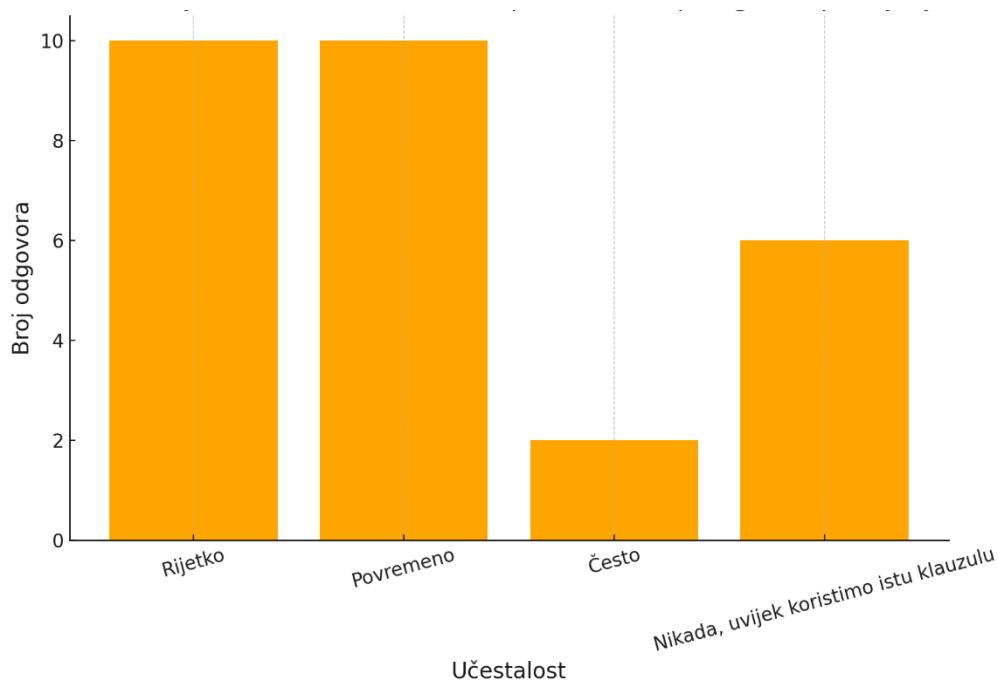

Izvor: Izrada autora prema rezultatima ankete

Grafikon 12 pokazuje da sektor hrane i pića najčešće zahtijeva specifične INCOTERMS klauzule, s najvećim brojem odgovora u usporedbi s ostalim industrijama. Ostale industrije, poput elektronike, farmaceutskih proizvoda, građevinskog materijala, te industrije auto dijelova, također imaju sličan broj odgovora, ali značajno manje od sektora hrane i pića. Ovi rezultati sugeriraju da se u određenim industrijama specifične klauzule koriste češće nego u drugima, što može odražavati različite potrebe i rizike povezane s tim vrstama robe.

Grafikon 13 prikazuje učestalost s kojom se u poduzeću razmatraju INCOTERMS klauzule kako bi se prilagodile promjenjivim poslovnim uvjetima. Odgovori su kategorizirani prema učestalosti: rijetko, povremeno, često i nikada.

Grafikon 13. Učestalost razmatranja INCOTERMS klauzula s ciljem prilagodbe promjenjivim poslovnim uvjetima

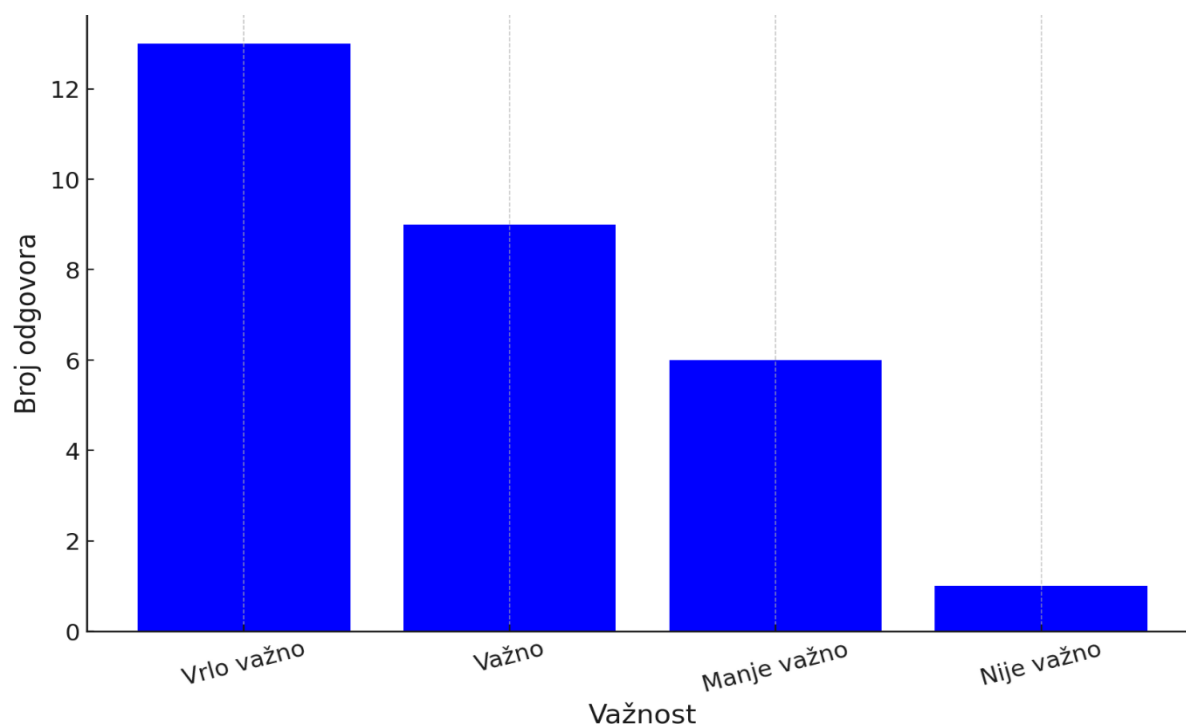

Izvor: Izrada autora prema rezultatima ankete

Analizom podataka prikazanih na grafikonu 13 vidljivo je kako najveći broj ispitanika rijetko ili povremeno razmatra INCOTERMS klauzule u svojim poduzećima kako bi se prilagodili promjenjivim poslovnim uvjetima. Manji broj ispitanika često razmatra ove klauzule, dok neki ispitanici nikada ne prilagođavaju klauzule, već uvijek koriste istu. Ovi rezultati sugeriraju da, iako postoji svijest o potrebi prilagodbe, značajan dio ispitanika zadržava konzistentnost u primjeni INCOTERMS klauzula.

Grafikon 14 prikazuje stavove ispitanika o važnosti obučavanja osoblja u poduzeću o INCOTERMS klauzulama. Rezultati su kategorizirani prema različitim razinama važnosti, omogućujući pregled koliko se obuka o klauzulama smatra ključnom u poduzećima.

Grafikon 14. Važnost obučavanja osoblja o INCOTERMS klauzulama

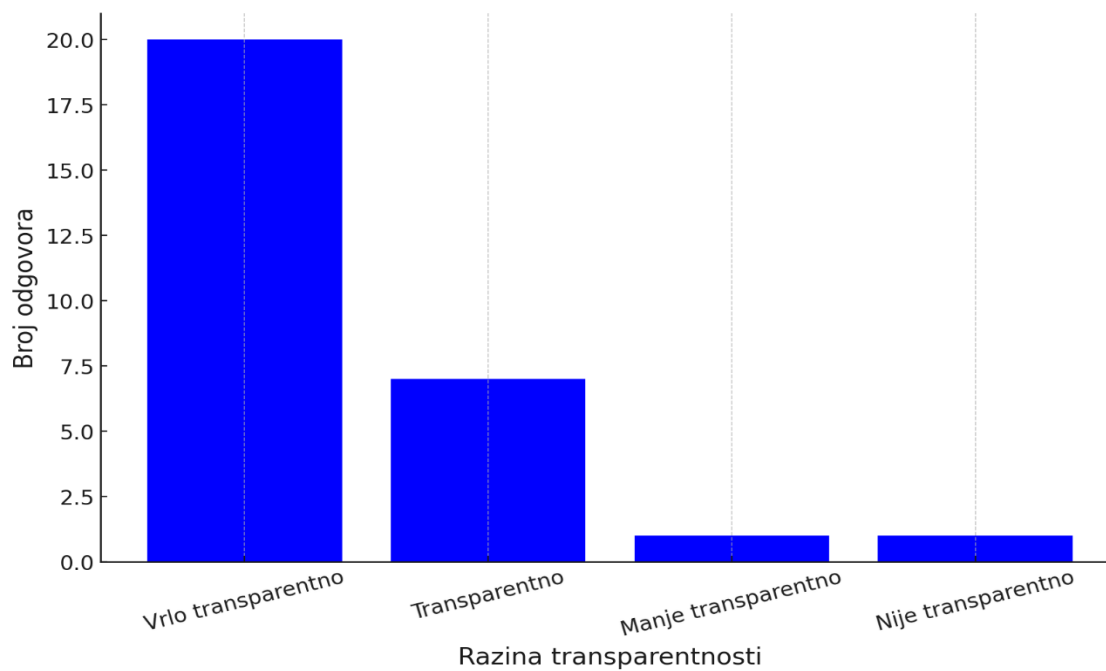

Izvor: Izrada autora prema rezultatima ankete

Prema podacima prikazanim na grafikonu 14 uočava se kako većina ispitanika smatra da je obučavanje osoblja o INCOTERMS klauzulama vrlo važno ili važno za poduzeće. Manji broj ispitanika smatra da je ova obuka manje važna ili nije važna. Ovi rezultati sugeriraju da većina poduzeća prepoznaje značaj obučavanja svojih zaposlenika o klauzulama koje utječu na međunarodne poslovne transakcije, što može doprinijeti boljem razumijevanju i primjeni INCOTERMS klauzula u praksi.

Grafikon 15 prikazuje stupanj transparentnosti obavještanja kupaca o primijenjenim INCOTERMS klauzulama u poduzeću. Odgovori su kategorizirani prema razini transparentnosti, omogućujući pregled koliko jasno i otvoreno poduzeća informiraju svoje kupce o korištenim klauzulama.

Grafikon 15. Transparentnost obavještanja kupaca o primijenjenim INCOTERMS klauzulama

Izvor: Izrada autora prema rezultatima ankete

Većina ispitanika smatra da njihova poduzeća vrlo transparentno obavještavaju kupce o primijenjenim INCOTERMS klauzulama. Značajan broj ispitanika ocjenjuje ovu komunikaciju kao transparentnu, dok manji broj ispitanika smatra da je komunikacija manje transparentna ili uopće nije transparentna. Ovi rezultati ukazuju na visoku razinu transparentnosti u obavještanju kupaca, što može doprinijeti boljem razumijevanju i povjerenju između poduzeća i njihovih klijenata.

4.4. Ograničenja i preporuke za buduća istraživanja

U ovom istraživanju razmotreni su ključni čimbenici koji utječu na odabir odgovarajuće INCOTERMS klauzule u međunarodnom transportu robe. Iako su rezultati pružili značajne uvide, potrebno je istaknuti nekoliko ograničenja koja su mogla utjecati na konačne zaključke.

Prvo, istraživanje se temeljilo na podacima prikupljenim putem anketnog upitnika, što nosi inherentna ograničenja kao što su subjektivnost odgovora i mogućnost nesporazuma ili različitih interpretacija pitanja od strane ispitanika. Stoga bi buduća istraživanja mogla uključiti dodatne metode prikupljanja podataka, kao što su dubinski intervjui ili analiza stvarnih ugovora, kako bi se osigurala točnija i pouzdanija procjena.

Drugo, uzorak ispitanika bio je ograničen na određeni broj zaposlenika u špediterskim i transportnim poduzećima, što može ograničiti generalizabilnost rezultata na šire populacije ili druge industrije. Preporučuje se proširiti istraživanje na veći i raznovrsniji uzorak, uključujući različite industrijske sektore i geografske regije, kako bi se dobila sveobuhvatnija slika.

Treće, istraživanje je obuhvatilo samo određene faktore koji utječu na odabir INCOTERMS klauzula, dok su drugi potencijalno relevantni faktori, poput kulturnih razlika ili specifičnih tržišnih uvjeta, ostali neistraženi. Buduća istraživanja mogla bi proširiti fokus na ove dodatne čimbenike kako bi se bolje razumjelo kako oni utječu na odluke o odabiru INCOTERMS klauzula.

Konačno, preporučuje se provođenje longitudinalnih studija koje bi omogućile praćenje promjena u preferencijama i praksama odabira INCOTERMS klauzula tijekom vremena, što bi moglo pružiti vrijedne uvide u dinamiku međunarodne trgovine i kako se ona razvija u kontekstu promjena u globalnom poslovanju.

Ovi prijedlozi mogu pomoći u daljnjem istraživanju i omogućiti dublje razumijevanje kompleksnosti odabira INCOTERMS klauzula u međunarodnom transportu robe.

5. ZAKLJUČAK

Odabir odgovarajuće INCOTERMS klauzule u međunarodnom transportu robe predstavlja složen i strateški važan proces za sve sudionike u globalnoj trgovini. Ovaj proces zahtijeva duboko razumijevanje brojnih čimbenika koji mogu značajno utjecati na uspješnost poslovnih transakcija. U radu su identificirani i analizirani ključni čimbenici koji utječu na ovu odluku, kao što su vrsta robe, lokacija isporuke, uvjeti prijevoza, rizici i troškovi, te znanje i iskustvo sudionika u međunarodnoj trgovini.

Empirijsko istraživanje provedeno u okviru ovog rada pokazalo je da su operativni troškovi i rizici dva najvažnija čimbenika koja utječu na odabir INCOTERMS klauzule. Tvrtke u međunarodnoj trgovini teže optimizaciji troškova i minimiziranju rizika, što često postaje glavni kriterij pri odabiru odgovarajuće klauzule. Uz to, vrsta robe i specifični logistički uvjeti također igraju važnu ulogu, osobito kada se radi o prijevozu osjetljive ili visokovrijedne robe. Značajnu ulogu u donošenju odluke ima i razumijevanje i poznavanje INCOTERMS klauzula, što naglašava potrebu za kontinuiranom edukacijom i obukom zaposlenika u ovoj domeni.

Rezultati ovog istraživanja imaju praktične implikacije za menadžere i stručnjake u međunarodnoj trgovini, koji moraju donositi informirane odluke kako bi osigurali optimalne uvjete poslovanja. Odabir odgovarajuće INCOTERMS klauzule može značajno utjecati na uspjeh ili neuspjeh poslovnih transakcija, s obzirom na to da pravilno odabrana klauzula može smanjiti neizvjesnost, olakšati upravljanje rizicima i osigurati učinkovitu raspodjelu troškova između prodavatelja i kupca.

Osim toga, rad naglašava važnost razumijevanja globalnog konteksta i specifičnih tržišnih uvjeta koji mogu utjecati na odabir INCOTERMS klauzule. U dinamičnom i neprestano mijenjajućem globalnom tržištu, sposobnost prilagodbe i fleksibilnosti u odabiru odgovarajućih klauzula postaje sve važnija.

Preporuke za buduća istraživanja uključuju proširenje istraživačkog uzorka kako bi se obuhvatila šira populacija, uključujući različite industrije i geografske regije, što bi omogućilo dublje razumijevanje različitih aspekata odabira INCOTERMS klauzula. Također, preporuča se uključivanje dodatnih metoda prikupljanja podataka, poput dubinskih intervjua i analize stvarnih ugovora, kako bi se osigurala preciznost i pouzdanost nalaza. Longitudinalne studije,

koje bi pratile promjene u praksama i preferencijama kroz vrijeme, mogle bi pružiti dragocjene uvide u evoluciju međunarodne trgovine i promjene u poslovnim strategijama.

Zaključno, ovaj rad doprinosi boljem razumijevanju složenosti i važnosti odabira INCOTERMS klauzula u međunarodnoj trgovini te pruža smjernice za daljnja istraživanja i praktičnu primjenu u poslovanju. Pravilno razumijevanje i primjena ovih klauzula ključno je za minimiziranje rizika, optimizaciju troškova i osiguranje uspješnog poslovanja u globalnom okruženju.

LITERATURA

1. Bergami, R. (2013). Managing Incoterms 2010 risks: tension with trade and banking practices. *International Journal of Economics and Business Research*, 6(3), str. 324-338.
2. Chevalier, D. (2000). Incoterms 2000: Tous les mécanismes. Paris: MOCI. Hors série.
3. Coetzee, J. (2013). The Interplay between Incoterms and the CISG, *Journal of Law and Commerce*, 32(1).
4. Danacı Unal, T., Metin, I. (2021). Do the factors affecting Incoterms selection differ for exporters and importers? A fuzzy analytical hierarchy process (FAHP) application, *Logforum*, 17(2), 299-309. <https://doi.org/10.17270/J.LOG.2021.585>
5. Davis, J., Vogt, J. (2021). Incoterms 2020 and missed opportunities for the next version, *International Journal of Logistics Research and Applications*, 25(1). <https://doi.org/10.1080/13675567.2021.1897974>
6. Durdağ, C., Delipinar, G. E. (2020). The past, today and future of Incoterms in international delivery: A review on the innovations in logistics, *Journal of Economics Library*, 7(4), str. 201-207.
7. eurosender.com, (b. d.). How to choose and use Incoterms on a trade contract, preuzeto 5. svinja 2024. s <https://www.eurosender.com/en/incoterms/how-to-use>
8. FasterCapital (b. d.). How To Choose The Right Incoterms For Your Business, preuzeto 9. svibnja 2024. s <https://fastercapital.com/topics/how-to-choose-the-right-incoterms-for-your-business.html>
9. Hajdukiewicz, A., Pera, B. (2021). Factors affecting the choice of Incoterms: The case of companies operating in Poland, *International Entrepreneurship Review*, 7(4), str. 35-50. <https://doi.org/10.15678/IER.2021.0704.03>
10. Hasanica, A. (2023). Overview and Significance of Incoterms Clauses in International Trade. *Annals Fac. LU Zenica*, 33, 97.
11. Hien, N., Laporte, G. i Roy, J. (2009). Business Environment Factors, Incoterms Selection and Export Performance, *Operations and Supply Chain Management: An International Journal*, 2(2), str. 63-78.
12. Hrvatska gospodarska komora i ICC Hrvatska (2020). *Incoterms 2020 Pravila. Pravila ICC-ja za upotrebu domaćih i međunarodnih trgovinskih termina*, Zagreb: Hrvatska gospodarska komora.
13. Huuhka, H. (2019). Effective Use of Incoterms in the Case Company. Pori: Satakunta University of Applied Sci-ences. Degree Programme in International Trade, preuzeto 9.

- svibnja 2024. s https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/160438/Henni_Huuhka.pdf.pdf?sequence=1&isAllowed=y
14. ICC (2019.), Incoterms® 2020. ICC Rules for the Use of Domestic and International Trade Terms, *ICC Publication*, [e-publikacija], preuzeto s https://makstil.com/dam/jcr:41399dcf-de82-4dd2-bbb5-9d33f9e91d74/Incoterms_2020_ENG_Duferco.pdf
 15. ICC. (2018). Incoterms 1990 [online]. Paris: International Chamber of Commerce, 2018., [e-publikacija], preuzeto s https://library.iccwbo.org/pdf/Incoterms_1990.pdf
 16. International Chamber of Commerce (ICC) (b. d.), INCOTERMS 2020, preuzeto 8. svibnja 2024. s <https://iscosafricashipping.org/wp-content/uploads/2020/02/ICC-INCOTERMS-2020.pdf>
 17. Jurić, D., Mihić, J. (2012). Prijelaz rizika s prodavatelja na kupca kod ugovora o međunarodnoj kupoprodaji s osvrtom na INCOTERM 2010, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, 33(1), str. 355-387.
 18. Kazimi, J., Thalwal, H. (2023). Importance of Incoterms and CISG in International Commercial Contracts: A Comparative Study, *International Journal of Creative Research Thought*, 11(8), str. 197-207.
 19. Kim, J. H. (2022). The Comparative Study of Incoterms 2020 and 2010 in International Physical Distribution, *Journal of Distribution Science*, 20(4), str. 101-110. <https://doi.org/10.15722/jds.20.04.202204.101>
 20. Kim, J. H. (2022). The Comparative Study of Incoterms 2020 and 2010. *Journal of Distribution Science*, 20(4), 101-110.
 21. Kim, S. M. (2021). Right Choice of DPU in Incoterms 2020, *Global Trade and Customs Journal*, 16(3). <https://doi.org/10.54648/gtcj2021013>
 22. Legamart.com, (b. d.). Tips on Choosing the Right Incoterms for International Sales of Goods Contract, preuzeto 4. svibnja 2024. s <https://legamart.com/articles/choosing-the-right-incoterms/#what-are-the-tips-for-choosing-the-right-incoterms>
 23. Magnus, U., & Piltz, B. (2021, April). Trade Terms and INCOTERMS. In *International Sales Law* (pp. 322-336). Nomos Verlagsgesellschaft mbH & Co. KG.
 24. Malfliet, J. (2011). Incoterms 2010 and the mode of transport: how to choose the right term. In *Management Challenges in the 21st Century: Transport and Logistics: Opportunity for Slovakia in the Era of Knowledge Economy* (pp. 163-179). City University of Seattle Bratislava.
 25. Matvieiev, P., Klepikova, O., Kornuta, L., Abbaszade, M., i Kuznetsov, S. (2021). Public and private economic and legal interests in the field of international transport in the latest

- edition of Incoterms, *Amazonia Investiga*, 10(46), str. 217-224.
<https://doi.org/10.34069/AI/2021.46.10.22>
26. Noah, D. (2024.), An Introduction to Incoterms, preuzeto 2. svibnja 2024. s
<https://www.shippingsolutions.com/blog/beginners-introduction-to-incoterms>
 27. Pavlić Skender, H. (2023). Choosing the Right One for Sea Transport - Incoterms 2020, *Pomorski zbornik*, 63, str. 93-105.
 28. Petrová, M., Krügerová, M., Kozieł, M. (2021). INCOTERMS–history and future development, U: Antova, K., Semeradova, T. (ur.). *Proceedings of the 15th International Conference Liberec Economic Forum* (str. 589-598), Liberec: Technical University of Liberec.
 29. Piltz, B. (2020). Incoterms® 2020. Revija Kopaoničke Škole Prirodnog Prava 1/2020, str. 9-28. <https://doi.org/10.5937/RKSPP2001009P>
 30. RADA. (2020). INCOTERMS 2020. preuzeto 2. srpnja 2024. s 2020.
<https://rada.hr/incoterms-2020/>
 31. Shang, B. (2024). Positive Changes and Remaining Shortcomings of Incoterms 2020, *Frontiers in Business Economics and Management*, 13(1), str. 268-273.
<https://doi.org/10.54097/n2dzcj94>
 32. Sheikh, W., Miah, S. A. N., Hasan, M. T., Zitu, K. K., & Hosain, J. (2024). Optimising international trade: the examination of Incoterms selection by exporters and importers. *Review of International Business and Strategy*.
 33. Stapleton, D. M., Pande, V., O'Brien, D. (2014). EXW, FOB or FCA? Choosing the right Incoterm and why it matters to maritime shippers, *Journal of Transportation Law, Logistics & Policy*, 81(3), str. 227-248.
 34. Stojanović, Đ., Ivetić, J. (2020). Possibilities of using Incoterms clauses in a country logistics performance assessment and benchmarking, *Transport Policy*, 98, 217-228.
<https://doi.org/10.1016/j.tranpol.2020.03.012>
 35. Stojanović, Đ., Veličković, M., & Ivetić, J. (2018). INCOTERMS clauses in trade between serbia and the neighbouring countries. *Horizons Series A*, 23.
 36. Sugiono, A., Rahayu, A., Wibowo, L. A., Hurriyati, R. The Role of Incoterms and Relational Resources on Competitive Advantage: A Study of Freight Forwarders Company in Indonesia, *Journal of Business Leadership and Management*, 1(2), str. 88-95.
<https://doi.org/10.59762/jblm845920461220231206112233>

37. Suraraksa, J., Amchang, C. i Sawatwong, N. (2020). Decision-Making on Incoterms 2020 of Automotive Parts Manufacturers in Thailand. *Journal of Asian Finance, Economics and Business*, 2020, 7(10). str. 461-470.
38. Šćulac, I. (2019). Novi INCOTERMS®2020 i njihov utjecaj na carinsku vrijednost robe pri uvozu, *Carinski vjesnik*, 11(12), str. 45-61.
39. UN. (2000). ICC Incoterms 2000: report of the Secretary-General. [online]. Vienna: United Nations, Secretary-General, United Nations Digital Library, 2000. , [e-publikacija], preuzeto s <https://digitallibrary.un.org/record/413948?ln=en>
40. Vogt, J., Davis, J. (2020). The State of Incoterms Research, *Transportation Journal*, 59(3), str. 304-324. <https://doi.org/10.5325/transportationj.59.3.0304>
41. Vogt, J., Davis, J. (2024). An exploratory study of Incoterms knowledge and effective use in trade, *International Journal of Trade and Global Markets*, 19(2), str. 193-212. <https://doi.org/10.1504/IJTGM.2024.137743>
42. Yaakub, S., Szu, L. Y., Arbak, S., Halim, N. A. (2018). INCOTERMS selection factors and its effect on export performance, *Journal of Advanced Research in Business, Marketing, and Supply Chain Management*, 2(1), str. 9-18. <http://dx.doi.org/10.1018/j.jarims.2018.10.018>
43. Yang, J.-H. (2021). A study on the reasonable choice and utilization of Incoterms 2020 rules from the perspective of logistics and supply chain management, *Journal of Korea Trade*, 25(1), str. 152-168. <https://doi.org/10.35611/jkt.2021.25.1.152>

POPIS SLIKA

Slika 1. Slikovni prikaz INCOTERMS 2020.....	14
---	----

POPIS TABLICA

Tablica 1. Povijesni razvoj INCOTERMS-a	11
--	----

POPIS GRAFIKONA

Grafikon 1. Dužina rada u špediterskoj ili transportnoj industriji.....	36
Grafikon 2. Spol ispitanika.....	36
Grafikon 3. Dob ispitanika	37
Grafikon 4. Obrazovanje ispitanika.....	38
Grafikon 5. Učestalost korištenja INCOTERMS klauzula u poslovnim transakcijama	39
Grafikon 6. Koliko često ispitanici mijenjaju INCOTERMS klauzule u transakcijama.....	40
Grafikon 7. Glavni razlozi za odabir određene INCOTERMS klauzule u transakcijama.....	41
Grafikon 8. Stav ispitanika o utjecaju odabrane INCOTERMS klauzule na konkurentsku poziciju na tržištu	42
Grafikon 9. Povezanost INCOTERMS klauzula s većom profitabilnošću poduzeća	43
Grafikon 10. Utjecaj INCOTERMS klauzula na zadovoljstvo kupaca i dobavljača	44
Grafikon 11. Povezanost INCOTERMS klauzula s boljom kontrolom nad operativnim rizicima	45
Grafikon 12. Vrsta robe ili industrije koja zahtijeva specifične INCOTERMS klauzule	46
Grafikon 13. Učestalost razmatranja INCOTERMS klauzula s ciljem prilagodbe promjenjivim poslovnim uvjetima	47
Grafikon 14. Važnost obučavanja osoblja o INCOTERMS klauzulama	48
Grafikon 15. Transparentnost obavještavanja kupaca o primijenjenim INCOTERMS klauzulama.....	49

PRILOZI

Prilog 1. Anketni upitnik o odabiru INCOTERMS klauzula u špediterskim i transportnim poduzećima

1. Osnovni podaci:

a) Ime poduzeća:

b) Vaša pozicija u poduzeću:

c) Koliko dugo radite u špediterskoj ili transportnoj industriji?

- Manje od 1 godine
- 1-5 godina
- 5-10 godina
- Više od 10 godina

d) Spol:

- Muško
- Žensko
- Ostalo

e) Dob:

- <18
- 18-24
- 25-34
- 35-44
- 45-54
- 55+

f) Obrazovanje:

- Srednja škola
- Diploma
- Preddiplomski studij
- Diplomski studij
- Poslijediplomski studij ili više

2. Praksa korištenja INCOTERMS klauzula:

a) Koje INCOTERMS klauzule najčešće koristite u vašim poslovnim transakcijama? (Molimo označite sve primjenjive)

- EXW (Ex Works)
- FCA (Free Carrier)
- FOB (Free On Board)
- CIF (Cost, Insurance, Freight)
- DAP (Delivered at Place)
- DDP (Delivered Duty Paid)
- Ostalo (navedite)
- Ne koristimo INCOTERMS klauzule

b) Koliko često mijenjate INCOTERMS klauzule u vašim transakcijama?

- Rijetko
- Povremeno
- Često
- Nikada, uvijek koristimo istu klauzulu

3. Razlozi odabira određene INCOTERMS klauzule:

a) Koji su glavni razlozi za odabir određene INCOTERMS klauzule u vašim transakcijama? (Molimo navedite najvažnije)

- Troškovi prijevoza
- Kontrola nad robom
- Rizik gubitka ili oštećenja robe
- Pravni i regulatorni zahtjevi
- Pregovaračka moć
- Fleksibilnost u upravljanju troškovima
- Drugo (navedite)

4. Utjecaj odabranih INCOTERMS klauzula na poslovanje:

a) Kako odabrane INCOTERMS klauzule utječu na vašu konkurentsku poziciju na tržištu?

- Pozitivno
- Neutralno
- Negativno
- Ne znam / Ne primjećujem utjecaj

b) Jesu li odabrane INCOTERMS klauzule povezane s većom profitabilnošću vašeg poduzeća?

- Da
- Ne
- Ne mogu procijeniti

c) Kako odabrane INCOTERMS klauzule utječu na zadovoljstvo vaših kupaca i dobavljača?

- Povećavaju zadovoljstvo
- Ne utječu
- Smanjuju zadovoljstvo
- Ne znam / Ne primjećujem utjecaj

d) Jesu li odabrane INCOTERMS klauzule povezane s boljom kontrolom nad operativnim rizicima?

- Da
- Ne
- Ne mogu procijeniti

5. Dodatna pitanja:

a) Koje vrste robe ili industrije obično zahtijevaju specifične INCOTERMS klauzule? (Molimo navedite)

b) Koliko često se INCOTERMS klauzule razmatraju u vašem poduzeću kako bi se prilagodile promjenjivim poslovnim uvjetima?

- Rijetko
- Povremeno
- Često
- Nikada, uvijek koristimo istu klauzulu

c) Koliko je važno obučavanje osoblja u Vašem poduzeću o INCOTERMS klauzulama?

- Vrlo važno
- Važno
- Manje važno
- Nije važno

d) Koliko je transparentno obavješćavanje kupaca o primijenjenim INCOTERMS klauzulama u Vašem poduzeću?

- Vrlo transparentno
- Transparentno
- Manje transparentno
- Nije transparentno

e) Imate li dodatne komentare ili prijedloge vezane uz odabir INCOTERMS klauzula u Vašem poslovanju?

Hvala vam na sudjelovanju u ovom istraživanju. Vaši odgovori bit će od velike pomoći u razumijevanju prakse odabira INCOTERMS klauzula i njihovog utjecaja na uspješnost poslovanja u špediterskim i transportnim poduzećima.

Luka Rajić

Datum rođenja: 20/10/1997 | **Državljanstvo:** hrvatsko | **Spol:** Muško | **Telefonski broj:**

(+385) 996010992 (Mobilni telefon) | **E-adresa:** lukarajic200811@gmail.com |

Adresa: 10000, Zagreb, Hrvatska (Kućna)

● O MENI

Samoinicijativan i komunikativan radnik sa izraženim vještinama timske suradnje. Spreman sam na kontinuirano učenje i usavršavanje, brzo se prilagođavam novim situacijama i izazovima. Posvećenost radu i sposobnost efektivne komunikacije sa kolegama i klijentima mi omogućavaju da doprinosim pozitivnom radnom okruženju i postizanju zajedničkih ciljeva.

● RADNO ISKUSTVO

01/06/2021 – TRENUTAČNO Zagreb, Hrvatska
DIREKTOR NABAVE RENTIJER D.O.O.

● OBRAZOVANJE I OSPOSOBLJAVANJE

01/10/2018 – 01/10/2024 Zagreb, Hrvatska
TRGOVINA I MEĐUNARODNO POSLOVANJE Ekonomski fakultet u Zagrebu

Internetske stranice <https://www.efzg.unizg.hr/>

● VOZAČKA DOZVOLA

Vozačka dozvola: AM

Vozačka dozvola: A1

Vozačka dozvola: A2

Vozačka dozvola: B

● JEZIČNE VJEŠTINE

Materinski jezik/jezici: **HRVATSKI**

Drugi jezici:

	RAZUMIJEVANJE		GOVOR		PISANJE
	Slušanje	Čitanje	Govorna produkcija	Govorna interakcija	
ENGLESKI	C2	C2	C2	C2	C2

Razine: A1 i A2: temeljni korisnik; B1 i B2: samostalni korisnik; C1 i C2: iskusni korisnik

● DIGITALNE VJEŠTINE

Internet | Komunikacijski programi (Skype Zoom TeamViewer) | Excel | Word